

UNIVERZA V LJUBLJANI

Fakulteta za
upravo

Gosarjeva 5, 1000
LJUBLJANA

Tel: 01 5805 500

Fax: 01 5805 541

Predmet:

INFORMATIKA

Predavatelj:

Izr. prof. dr. Mirko VINTAR

Sovorilne ure:

Torek 13-15h

NAMEN IN CILJI PREDMETA

OSNOVE TEORIJE SISTEMOV IN INFORMATIKA
Vpliv informatike na družbeni razvoj

- predstaviti vpliv informatike na širši družbeni razvoj, posebej na razvoj javnega sektorja
- seznaniti študente s temeljnimi pojmi, koncepti in rešitvami na področju IT in razvoja informacijskih sistemov
- predstaviti nekatere najpomembnejše razvojne trende na področju informatizacije uprave
 - razvoj nekaterih karakterističnih informacijskih sistemov v upravi
 - e-poslovanje in e-uprava
- predstaviti temelje informacijske tehnologije

LITERATURA

INFORMATIKA
Seznam literature

1. Vintar, M. Informatika. Bons, Ljubljana, 2003.
2. Gradišar, M., Resinovič, G. Informatika v poslovnem okolju. Ekonomska fakulteta, Ljubljana, 1999.
3. Kostrevc, L. Računalništvo in informatika. Pasadena, Ljubljana, 1997.
4. Zwass, V. Foundations of Information Systems. McGraw-Hill, ZDA, 1998.
5. Fuori, W.M., Gioia, L.V. Computers and Information Processing. Prentice-Hall International Inc., London, 1991.
6. Laudon, K.C., Laudon, J.P. Information Systems and the Internet. The Dryden Press, Fort Worth, 1998.
7. Stair, R.M., Reynolds, G.W. Information Systems: A Managerial Approach. Course Technology-ITP, Cambridge, 1999.
8. Vintar M., Grad J.: E-uprava: Izbrane razvojne perspektive, Ljubljana, 2004.

Opredelitev informatike kot stroke in znanstvene discipline

OPREDELITEV DISCIPLINE IN NJEN RAZVOJ

OSNOVE TEORIJE SISTEMOV IN INFORMATIKA
Opredelitev informatike kot stroke in znanstvene discipline

- Dosedanji razvoj discipline
- Nastanek pojma informatika
- Definicija:

Informatiko lahko opredelimo kot znanost o podatkih in informacijah, konceptih njihovega zbiranja, obdelave, shranjevanja, izmenjave ter oblikovanja v okviru sodobnih informatijskih sistemov in uporabi moderne informatijske tehnologije.

POMEN INFORMATIKE ZA JAVNO UPRAVO

OSNOVE TEORIJE SISTEMOV IN INFORMATIKA
Vpliv informatike na družbeni razvoj

- uprava kot storitveni in informatijski servis
- izjemno velike javne baze podatkov
- veliko število sočasnih uporabnikov
- posebna narava podatkov
 - zaupni osebni podatki
 - podatki, ki so pomembni za varnost države
- IT kot temeljna tehnološka infrastruktura za delovanje sodobne uprave

	<h2>DOSEDANJI RAZVOJ INFORMATIZACIJE UPRAVE V SLOVENIJI</h2>
<p style="writing-mode: vertical-rl; transform: rotate(180deg);">OSNOVE TEORIJE SISTEMOV IN INFORMATIKA Vpliv informatike na družbeni razvoj</p>	<ul style="list-style-type: none"> ☐ prvi začetki avtomatizacije od leta 1970 dalje <ul style="list-style-type: none"> ☐ davki, zemljiški katarster, register prebivalstva ☐ intenzivna informatizacija od leta 1990 dalje <ul style="list-style-type: none"> ☐ podpora vsem operativnim procesom pa tudi zahtevnejšim strokovnim in vodstvenim opravilom z intenzivnim uvajanjem osebnih računalnikov ☐ razvoj e-uprave od leta 2000 dalje <ul style="list-style-type: none"> ☐ razvoj interneta ☐ strategija uvajanja e-poslovanja do leta 2004

 <hr style="width: 30%; margin: 10px auto;"/> <h2 style="text-align: center;">Vpliv informatike na družbeni in gospodarski razvoj</h2>
--

	<h2>VPLIV INFORMATIKE NA DRUŽBENI RAZVOJ</h2>
<p style="writing-mode: vertical-rl; transform: rotate(180deg);">OSNOVE TEORIJE SISTEMOV IN INFORMATIKA Opredelitev informatike kot stroke in znanstvene discipline</p>	<ul style="list-style-type: none"> ☐ Karakteristične oblike družb: <ul style="list-style-type: none"> ☐ agrarna, industrijska, informacijska družba ☐ Temeljne značilnosti posameznih oblik družbe ☐ Prednosti/slabosti informacijske družbe ☐ Struktura zaposlenih v informacijski družbi: <ul style="list-style-type: none"> ☐ kmetijstvo 2 - 5% ☐ industrija 20- 40 % ☐ informacijski sektor 55 -75 %

RAZVOJ FENOMENA ID

OSNOVE TEORIJE SISTEMOV IN INFORMATIKA
Opredelitev informatike kot stroke in znanstvene discipline

- 1993 ZDA (Al Gore) → National Performance Review
- 1994 EU (Delors) → Growth, competitiveness, employment (White paper)
- 1994 EU (Bangemann) → Europe and the Global Information Society

ZNAČILNOSTI INFORMACIJSKE DRUŽBE

OSNOVE TEORIJE SISTEMOV IN INFORMATIKA
Vpliv informatike na družbeni razvoj

- Pretežni del prebivalstva se ukvarja z informacijskimi dejavnostmi
- Gonilna sila razvoja je razvoj novega znanja in informacijskih storitev
- Temeljna infrastruktura (Internet)
 - prost pretok poljubnih informacij (*podatki, zvoki, slika, gibljive slike*) med poljubnimi točkami zemeljske površine
- Strukturne spremembe
 - delo na daljavo → virtualne organizacije
 - učenje na daljavo → virtualne univerze
 - elektronsko poslovanje (banke, zavarovalnice, uprava, trgovine)

ZAPOSLOTITVE PO PANOGAH (ZDA, 1996)

OSNOVE TEORIJE SISTEMOV IN INFORMATIKA
Vpliv informatike na družbeni razvoj

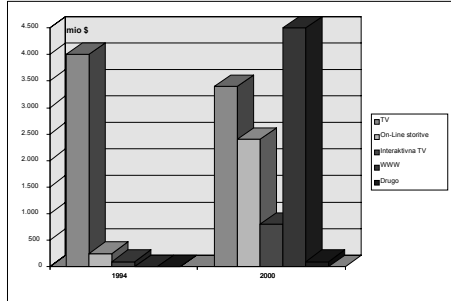
Št. zaposlenih delavcev po panogah v MIO - ZDA 1996

Panoga	Št. zaposlenih delavcev (MIO)
AVTO. INDUSTR.	~1.0
MEDIJ	~1.8
POLPREVOVNIKI	~0.3
RAČUNALNIKI	~0.3
PROGR. OPREMA	~1.2
TELEKOMUNIKACIJE	~1.0

UPORABA MEDIJEV V ZDA 1994-2000

OSNOVE TEORIJE SISTEMOV IN INFORMATIKA
Vpliv informatike na družbeni razvoj

PERSPEKTIVNA PODROČJA ZA PRIHAJAJOČE OBDOBJE ID

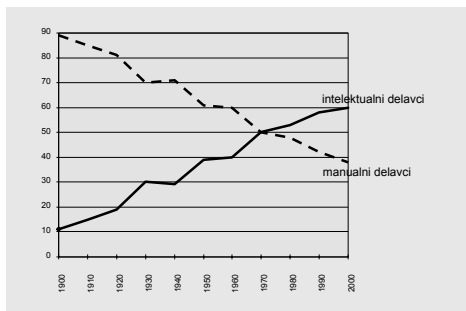
OSNOVE TEORIJE SISTEMOV IN INFORMATIKA
Vpliv informatike na družbeni razvoj

- delo na daljavo,
- učenje na daljavo,
- omrežja za univerze in raziskovalna središča,
- telematske storitve za srednja in mala podjetja,
- upravljanje cestnega prometa,
- nadzor zračnega prometa,
- omrežja zdravstvenega varstva,
- elektronski javni razpisi,
- evropsko omrežje javne uprave,
- mestne informacijske prometnice.

SPREMINJANJE STRUKTURE ZAPOSLENIH

OSNOVE TEORIJE SISTEMOV IN INFORMATIKA
Vpliv informatike na družbeni razvoj

	<h2>INFORMATIKA IN GOSPODARSTVO</h2>
<p>OSNOVE TEORIJE SISTEMOV IN INFORMATIKA Vpliv informatike na družbeni razvoj</p>	<ul style="list-style-type: none"> ☐ razvoj diktira konkurenca in trg ☐ zagotavljanje konkurenčne prednosti ☐ nižji stroški ☐ dobiček ☐ hitrejši razvoj izdelkov in storitev

	<h2>INFORMATIKA IN JAVNA UPRAVA</h2>
<p>OSNOVE TEORIJE SISTEMOV IN INFORMATIKA Vpliv informatike na družbeni razvoj</p>	<ul style="list-style-type: none"> ☐ uprava kot "tovarna" informacij ☐ razvoj v smeri učinkovitosti / kakovosti ☐ kakovost storitev ☐ transparentnost delovanja ☐ dostopnost podatkov in informacij

	<h2>RAZVOJ JAVNEGA SEKTORJA POD VPLIVOM IT</h2>
<p>OSNOVE TEORIJE SISTEMOV IN INFORMATIKA Vpliv informatike na družbeni razvoj</p>	<ul style="list-style-type: none"> ☐ uvajanje e-dokumentov in aktov ☐ uvajanje elektronskega poslovanja in e-storitev (e-uprava) ☐ elektronska demokracija ☐ prenova poslovnih procesov (BPR)

	<h2>INFORMATIZACIJA POSLOVNIH PROCESOV</h2>
<p>OSNOVE TEORIJE SISTEMOV IN INFORMATIKA Vpliv informatike na družbeni razvoj</p>	<p>Proces informatizacije obsega:</p> <ul style="list-style-type: none"> ☐ uvajanje informacijske tehnologije v postopke oblikovanja, shranjevanja, obdelave in iskanja informacij; ☐ preureditev informacijskih tokov in informacijskih povezav za potrebe odločanja; ☐ spreminjanje organizacije dela in prenova poslovnih procesov pod vplivom uvajanja informacijskih tehnologij; ☐ razvoj področja upravljanja z informacijami in informacijskimi viri kot enim od ključnih področij managementa.

 <hr/> <h2>Splošna teorija sistemov</h2>
--

	<h2>SPLOŠNA TEORIJA SISTEMOV</h2>
<p>OSNOVE TEORIJE SISTEMOV IN INFORMATIKA Splošna teorija sistemov</p>	<p style="text-align: center;">Splošna teorija sistemov (STS) je znanost, ki se ukvarja s proučevanjem sistemov in njihovih zakonitosti. Eden od najpomembnejših izsledkov te teorije je formuliranje principa sistemskega pristopa pri obravnavi sistemov.</p>

SISTEMSKI PRISTOP

OSNOVE TEORIJE SISTEMOV IN INFORMATIKA
Splošna teorija sistemov

Bistvo systemskega pristopa je v metodi analize in obravnave sistemov, torej v pristopu, glede na katerega se vsaka zaokrožena celota, sistem obravnava kot del večje celote, oziroma vsak sistem se proučuje v povezavi z njegovim okoljem.

TEMELJNE KARAKTERISTIKE SISTEMOV

OSNOVE TEORIJE SISTEMOV IN INFORMATIKA
Splošna teorija sistemov

- Vsi sistemi so sestavljeni iz več elementov.
- Hierarhije sistemov.

OSNOVNA NACELA SPLOSNE TEORIJE SISTEMOV

OSNOVE TEORIJE SISTEMOV IN INFORMATIKA
Splošna teorija sistemov

1. Poudarek na proučevanju medsebojne in vzajemne povezanosti elementov sistema.
2. Obravnava elementov sistema v smislu funkcioniranja celote.
3. Ciljna naravnost sistema.
4. Povezanost z okolico.
5. Funkcija sistema kot transformacija vhodnih veličin v izhodne $\rightarrow I = f(V)$ ali $I = V \cdot T$
6. Entropija.
7. Povratna zveza.
8. Hierarhija sistemov.
9. Različne poti do cilja.

Sistem

KAJ JE SISTEM?

OSNOVE TEORIJE SISTEMOV IN INFORMATIKA
Sistem

- sistem je skupina medsebojno povezanih elementov, zasnovana za doseganje nekega cilja oziroma opravljanje neke funkcije,
- sistem je skupina objektov, združenih po pravih medsebojne interakcije (npr. atom, vesolje),
- sistem je formalna shema, ki omogoča ureditev nekih elementov oziroma pojavov (periodični sistem elementov, univerzalna decimalna klasifikacija, kontni plan).

POMEMBNE KAKARKTERISTIKE SISTEMOV

OSNOVE TEORIJE SISTEMOV IN INFORMATIKA
Sistem

- cilji sistema
- elementi sistema
- vezi med elementi sistema
- struktura sistema
- obnašanje
- življenjski cikel
- okolica sistema

VRSTE SISTEMOV

- abstraktni, konkretni in socialni sistemi
- deterministični in stohastični sistemi
- odprti, zaprti sistemi
- statični in dinamični sistemi

SHEMA SISTEMA IN NJEGOVE NOTRANJE ZGRADBE

ORGANIZACIJA KOT SISTEM

POJEM ENTROPIJE

OSNOVE TEORIJE SISTEMOV IN INFORMATIKA
Sistem

- Opredelitev entropije
- Izračun entropije (Shannon, Weaver)
- Entropija in informacije o sistemu
- Pomen entropije za obravnavo sistemov

IZRAČUN ENTROPIJE

OSNOVE TEORIJE SISTEMOV IN INFORMATIKA
Sistem

$$H(X) = - \sum_{i=1}^n p(x_i) \times \log_2 p(x_i)$$

kjer $\sum_{i=1}^n p(x_i) = 1$

Posamezni simboli imajo naslednji pomen:

H(X) - entropija (merimo jih v bitih)
 p(x_i) - verjetnost nastopa informacije oziroma neodvisnega dogodka x_i
 n - skupno število možnih dogodkov

Informacijski sistemi

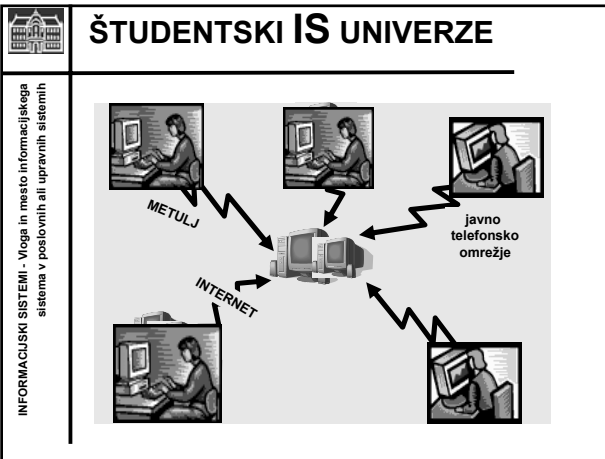
	<h2>GLAVNE NALOGE INFORMACIJSKEGA SISTEMA</h2>
<p style="writing-mode: vertical-rl; transform: rotate(180deg);">INFORMACIJSKI SISTEMI - Vloga in mesto informacijskega sistema v poslovnih ali upravnih sistemih</p>	<ul style="list-style-type: none"> ☐ dostop do informacij ☐ obdelava informacij ☐ izmenjava informacij ☐ premoščanje krajevnih razdalj med uporabniki IS ☐ premoščanje časovnih razdalj

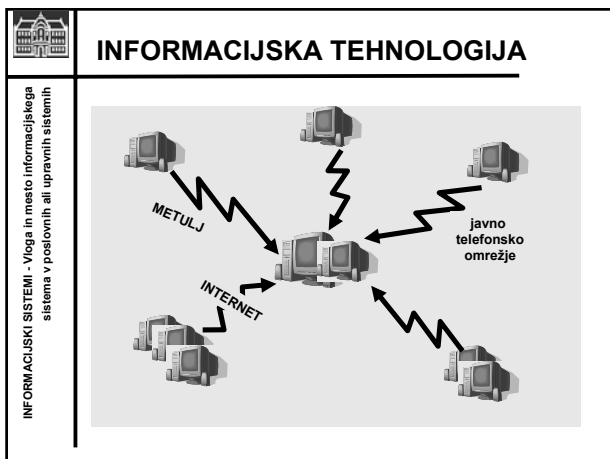
	<h2>SESTAVINE INFORMACIJSKEGA SISTEMA</h2>
<p style="writing-mode: vertical-rl; transform: rotate(180deg);">INFORMACIJSKI SISTEMI - Vloga in mesto informacijskega sistema v poslovnih ali upravnih sistemih</p>	<ul style="list-style-type: none"> ☐ Organizacijske rešitve <ul style="list-style-type: none"> ☐ vhodno-izhodni elementi ☐ poslovna pravila ☐ Ljudje ☐ Metodološke rešitve <ul style="list-style-type: none"> ☐ predstavitev podatkovnih struktur ☐ predstavitev postopkov ☐ Programska oprema (programi) ☐ Strojna oprema <ul style="list-style-type: none"> ☐ računalniki, tiskalniki... ☐ telekomunikacijska oprema ☐ omrežja

	<h2>GLAVNE AKTIVNOSTI IS</h2>
<p style="writing-mode: vertical-rl; transform: rotate(180deg);">INFORMACIJSKI SISTEMI - Vloga in mesto informacijskega sistema v poslovnih ali upravnih sistemih</p>	<ul style="list-style-type: none"> ☐ zajem podatkov ☐ obdelava ☐ arhiviranje ☐ izmenjava

Primer:
ŠTUDENTSKI IS
UNIVERZE

LJUDJE

INFORMACIJSKI SISTEMI - Vloga in mesto informacijskega sistema v poslovnih ali upravnih sistemih

PREDSTAVITEV PODATKOV INFORMACIJSKEGA SISTEMA

INFORMACIJSKI SISTEMI - Vloga in mesto informacijskega sistema v poslovnih ali upravnih sistemih

UNIVERZA			ŠTUDENT				
SIFRA UNIVERZE	IME UNIVERZE	SEDEŽ	SIFRA ŠTUD.	IME ŠTUDENTA	NASLOV	DATUM ROJSTVA	SPOL
01	Univerza v Ljubljani	Ljubljana	00001	Jarnej Zajbec	Jermoleva 5	10.03.78	M
			00001	Maja Cvetko	Milnarjeva 1	16.11.75	Z
			00003	Ana Pezdek	Mežnarska 12	12.09.74	Z
...

```

    graph TD
      UNIVERZA --> ŠTUDENT
      UNIVERZA --> ČLANICA_UNIVERZE[ČLANICA UNIVERZE]
      UNIVERZA --> PRIJAVA
      ČLANICA_UNIVERZE --> PRIJAVA
      PRIJAVA --> ŠTUDENT
  
```

ČLANICA UNIVERZE			PRIJAVA			
SIFRA ČLANICE	IME ČLANICE	SIFRA UNIVERZE	SIFRA ŠTUD.	SIFRA UNIVERZE	SIFRA PRIJAVE	VPIS V LETNIK
00001	EKONOMSKA FAKULTETA	01	00001	001	351220987	2
00001	PRAVNA FAKULTETA	01	00001	003	351068994	3
00003	VISOKA UPRAVNA	01	00003	003	351106445	2
...

ORGANIZACIJSKE RESITVE

INFORMACIJSKI SISTEMI - Vloga in mesto informacijskega sistema v poslovnih ali upravnih sistemih

INFORMACIJSKI SISTEM

INFORMACIJSKI SISTEMI - Vloga in mesto informacijskega sistema v poslovnih ali upravnih sistemih

Informacijski sistem je skupek ljudi, postopkov in naprav, zasnovan za zbiranje, obdelavo, shranjevanje in distribucijo podatkov oziroma informacij.

VLOGA IS V POSLOVNIH SISTEMIH

INFORMACIJSKI SISTEMI - Vloga in mesto informacijskega sistema v poslovnih ali upravnih sistemih

Opredelitev karakterističnih procesov:

- temeljni proces
- upravljalni proces
- informacijski proces

KARAKTERISTIČNI PROCESI POSLOVNEGA SISTEMA

INFORMACIJSKI SISTEMI - Vloga in mesto informacijskega sistema v poslovnih ali upravnih sistemih

The diagram illustrates the 'OKOLJE SISTEMA' (System Environment) containing three overlapping processes: 'informacijski proces' (information process), 'upravljalni proces' (management process), and 'temeljni proces' (core process). Arrows indicate the flow of 'Podatki in informacije' (data and information) between these processes and their external environment. Specific outputs include 'Upravljalni ukrepi' (management measures) from the management process, 'Učinki (rezultati) procesa v obliki proizvodov, storitev, odpadkov, itd.' (effects of the process in the form of products, services, waste, etc.) from the core process, and 'Poljubna organizacija banka, upr. organ, itd.' (any organization, bank, administrative body, etc.) as an external entity.

	GLAVNE NALOGE INFORMACIJSKEGA SISTEMA
<small>INFORMACIJSKI SISTEMI - Vloga in mesto informacijskega sistema v poslovnih ali upravnih sistemih</small>	<div style="background-color: #e0e0e0; padding: 20px; text-align: center;"> <p>Zagotavljanje vseh potrebnih informacij za izvajanje in upravljanje temeljnega procesa.</p> </div>

	
<hr style="width: 30%; margin: 0 auto;"/> <h2 style="margin: 20px 0;">Podatki in informacije</h2>	

	PODATEK
<small>INFORMACIJSKI SISTEMI Podatki in informacije</small>	<div style="background-color: #e0e0e0; padding: 20px;"> <p>Podatek¹ je zapis, opis ali predstavitev nekega dogodka, pojava ali dejstva iz realnega sveta v numerični, besedni, ali grafični obliki.</p> <p>¹ Podatek; latinsko 'datum'</p> </div>

	<h2>INFORMACIJA</h2>
<p>INFORMACIJSKI SISTEMI Podatki in informacije</p>	<p>Informacijo lahko opredelimo kot znanje o predmetih, stvareh, pojmih, torej o stvarnosti, ki nas obdaja.</p>

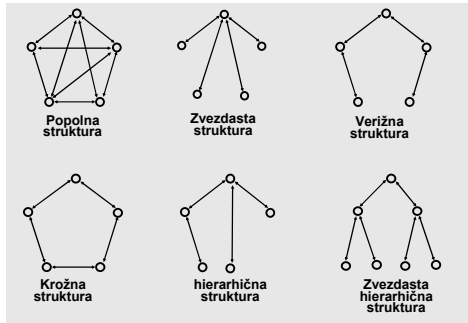
	<h2>SINETEZA PODATKOV V INFORMACIJI IN INFORMACIJA V ZNANJE</h2>
<p>INFORMACIJSKI SISTEMI Podatki in informacije</p>	

	
<hr/> <h2>Strukture informacijskih sistemov</h2>	

TIPIČNE KOMUNIKACIJSKE POVEZAVE V INFORMATIJSKIH SISTEMIH

INFORMATIJSKI SISTEMI
Struktura komunikacijskih povezav v IS

TEMELJNA NAČELA PRI ZASNOVI IS

INFORMATIJSKI SISTEMI
Struktura komunikacijskih povezav v IS

- načelo kompleksnosti
- načelo integralnosti
- načelo dinamičnosti
- načelo interdisciplinarnosti
- načelo naravnosti k upravljalnim informacijam
- načelo odprtosti
- načelo prijavnosti

Podpora informacijskega sistema upravljanju in vodenju

PODPORA IS UPRAVLJANJU IN VODENJU

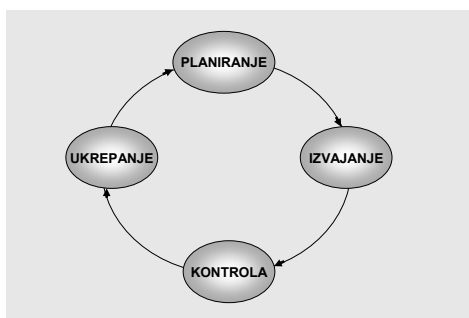
INFORMACIJSKI SISTEMI – Podpora IS upravljanju in vodenju

- Informacijske potrebe poslovnega sistema:
 - izvajanje temeljnega procesa,
 - upravljanje temeljnega procesa,
 - komuniciranje z zunanjim svetom.

DEMINGOVO KOLO

INFORMACIJSKI SISTEMI – Podpora IS upravljanju in vodenju

OPREDELITEV GLAVNIH SKLOPOV AKTIVNOSTI UPRAVLJANJA

INFORMACIJSKI SISTEMI – Podpora IS upravljanju in vodenju

- Sklopi aktivnosti:
 - Planiranje
 - Kontrola
 - Ukrepanje/Odločanje
- Vloga IS pri izvajanju navedenih sklopov

KARAKTERISTIČNE RAVNI UPRAVLJANJA

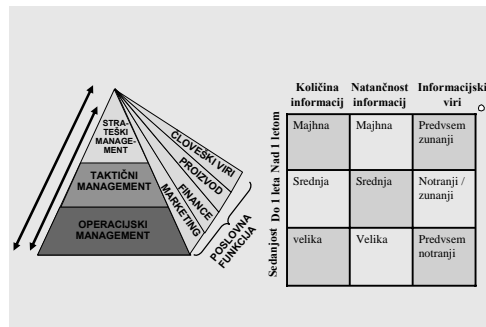
INFORMACIJSKI SISTEMI
Struktura komunikacijskih povezav v IS

VLOGA IS PRI UPRAVLJANJU ORGANIZACIJ

INFORMACIJSKI SISTEMI – Podpora IS upravljanju in vodenju

VLOGA IS PRI PLANIRANJU

INFORMACIJSKI SISTEMI – Podpora IS upravljanju in vodenju

- postavljanje ciljev sistema
- smernice za uresničitev ciljev
- opredelitev kriterijev za spremljanje uresničevanja ciljev sistema
- spremljanje uresničevanja plana

VLOGA IS PRI KONTROLI DELOVANJA SISTEMA

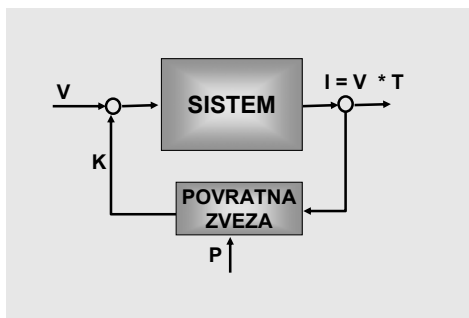
INFORMACIJSKI SISTEMI – Podpora IS upravljanju in vodenju

- Realizacija ciljev odstopa od plana
- Vzroki za odstopanja so inetrne in eksterne narave
- Ključne aktivnosti kontrole:
 - merjenje izhodnih veličin sistema
 - primerjava izhodnih veličin s planiranimi veličinami
 - oblikovanje korekturnih ukrepov

KONTROLA KOT DEL POVRATNE ZVEZE PRI UPRAVLJANJU SISTEMA

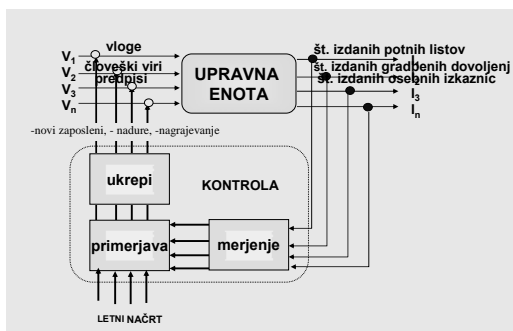
INFORMACIJSKI SISTEMI – Podpora IS upravljanju in vodenju

VLOGA KONTROLE PRI UPRAVLJANJU SISTEMA

INFORMACIJSKI SISTEMI – Podpora IS upravljanju in vodenju

	ODLOČANJE
INFORMACIJSKI SISTEMI – Podpora IS upravljanju in vodenju	<div style="background-color: #e0e0e0; padding: 10px;"> <ul style="list-style-type: none"> ☐ Opredelevitev odločanja ☐ Problemi odločanja (negotovost) ☐ Elementi odločitvene situacije: <ul style="list-style-type: none"> ☐ model (opis odločitvene situacije) ☐ kriteriji (odraz ciljev) ☐ omejitve (robni pogoji) </div>

	VLOGA INFORMACIJSKEGA SISTEMA PRI ODLOČANJU
INFORMACIJSKI SISTEMI – Podpora IS upravljanju in vodenju	<div style="background-color: #e0e0e0; padding: 10px;"> <ul style="list-style-type: none"> ☐ kvantifikacija možnih alternativ ☐ zmanjšanje negotovosti ☐ vrste odločitvenih situacij: <ul style="list-style-type: none"> ☐ programabilne ☐ neprogramabilne </div>

	
<hr style="width: 30%; margin: 0 auto;"/> <p style="font-size: 1.2em; margin: 10px 0;">Vrste in značilnosti informacijskih sistemov</p>	

VRSTE INFORMACIJSKIH SISTEMOV

INFORMACIJSKI SISTEMI
Vrste in značilnosti IS

- Poslovni informacijski sistemi
- Sistemi za podporo odločanju
- Vodstveni informacijski sistemi
- Ekspertni sistemi

ZAGOTAVLJANJE INFORMACIJ ZA UPRAVLJANJE ORGANIZACIJ

INFORMACIJSKI SISTEMI
Vrste in značilnosti IS

Sistemi za podporo odločanju → Strateška raven
 Vodstveni IS → Taktična raven
 Ekspertni sistemi → Taktična raven
 Poslovni IS → Operativna raven

ARHITEKTURA EKSPERTNEGA SISTEMA

INFORMACIJSKI SISTEMI
Vrste in značilnosti IS

uporabnik ↔ Uporabniški vmesnik ↔ Sistem sklepanja ↔ Baza znanja ↔ Baze podatkov / modeli

	PRIMERI POSLOVNIH INFORMACIJSKIH SISTEMOV
INFORMACIJSKI SISTEMI Vrste in značilnosti IS	<div style="background-color: #e0e0e0; padding: 10px;"> <ul style="list-style-type: none"> ☐ Informacijski sistem za odmero dohodnine ☐ Register stalnega prebivalstva ☐ Vodenje tekočih računov ☐ Poslovni register ☐ Zemljiški kataster </div>

	TEMELJNE ZNAČILNOSTI POSLOVNIH INFORMACIJSKIH SISTEMOV
INFORMACIJSKI SISTEMI Vrste in značilnosti IS	<div style="background-color: #e0e0e0; padding: 10px;"> <ul style="list-style-type: none"> ☐ podpira operativno raven delovanja organizacije ☐ velike količine podatkov, uporabnikov, ažurnost, varnost itd ☐ praviloma preprosti postopki ☐ poslovanje organizacije je neposredno odvisno od delovanja takega sistema ☐ zastoji povzročijo zastoje v delovanju organizacije </div>

	SISTEMI ZA PODPORO ODLOČANJU
INFORMACIJSKI SISTEMI Vrste in značilnosti IS	<div style="background-color: #e0e0e0; padding: 10px;"> <ul style="list-style-type: none"> ☐ kompleksna odločitvena situacija ☐ neperiodične a zelo pomembne odločitve ☐ nepopolne informacije ☐ odločitvena situacija predstavljena z formaliziranimi modeli </div>

	VODSTVENI INFORMACIJSKI SISTEMI
INFORMACIJSKI SISTEMI Vrste in značilnosti IS	<ul style="list-style-type: none"> ☐ vodstvene informacije za redno spremljanje delovanja organizacije v pogledu uresničevanja načrtov, prihodkov, stroškov itd ☐ temelji na in informacije črpa iz poslovnega is ☐ zagotavlja selektivne, zgoščene ,pregledne informacije o ključnih pokazateljih poslovnih trendov ☐ za predstavitev uporabljajo preproste statistične funkcije in standardno poslovno grafiko

	EKSPERTNI SISTEMI
INFORMACIJSKI SISTEMI Vrste in značilnosti IS	<ul style="list-style-type: none"> ☐ specializirani na ozka ekspertna področja v medicini, finančnih področjih, davkih, industriji itd ☐ podpora ekspertom pri sprejemanju zahtevnejših odločitev ☐ odločitvena situacija predstavljena s sistemom pravil ☐ nepopolne informacije ☐ največkrat povsem neodvisni od poslovnega IS organizacije

	
<hr/> <h2 style="margin: 0;">NAČRTOVANJE IN GRADNJA INFORMACIJSKIH SISTEMOV</h2>	

Splošne ugotovitve

NAČRTOVANJE IN GRADNJA INFORMACIJSKIH SISTEMOV

- Strateška vloga informatike
- Razvoj informacijske infrastrukture
- Prenova poslovnih procesov
- Sodelovanje informatikov in uporabnikov
- Podpora vodstvenih struktur

SPLOŠNA IZHODIŠČA

- Razlogi za nenehno posodabljanje informacijskih rešitev
 - strateška vloga IT
 - zagotavljanje konkurenčnih prednosti
 - kakovost storitev
 - prenova poslovnih procesov
 - razvoj informacijske infrastrukture
- Informatiki in uporabniki

POTREBNA ZNANJA INFORMATIKOV IN UPORABNIKOV ZA USPEŠEN RAZVOJ IS

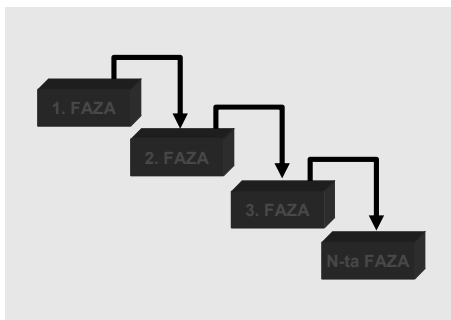

METODOLOŠKI VIDIKI NACRTOVANJA IN GRADNJE IS

- Projektni pristop
 - opredelitev naloge, cilji, projektni tim,
 - vodja projekta, roki...
- Življenjski cikel projekta
- Metodološki pristopi
 - linearni pristop
 - prototipni pristop
 - objektni pristop

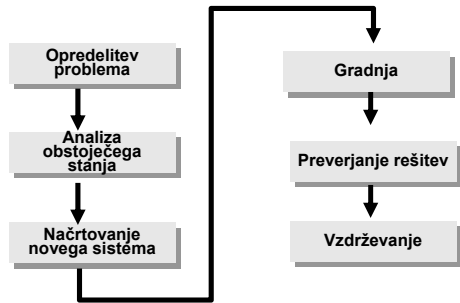

IDEJA KASKADNEGA PRISTOPA

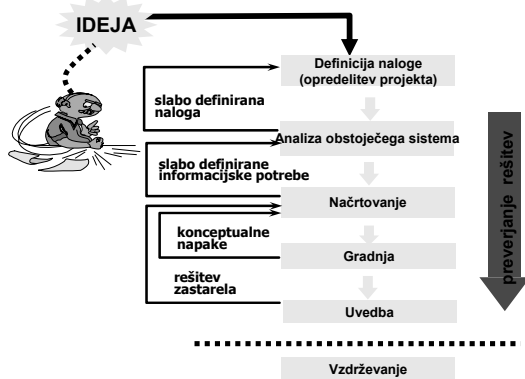

ŽIVLJENSKI CIKEL IS

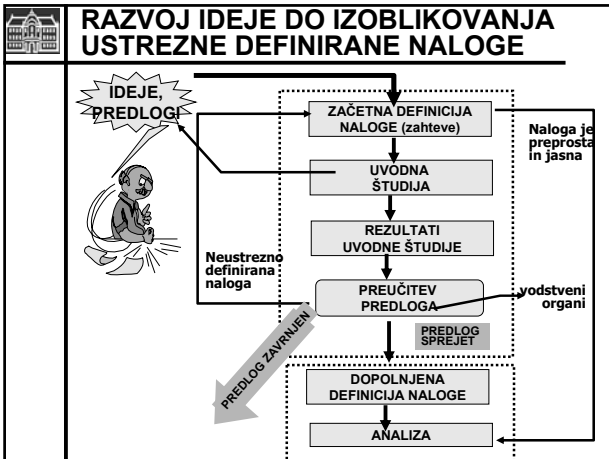
TIPIČNI KORAKI RAZVOJA IS

DEFINICIJA NALOGE

- Začetna definicija naloge
- Sestavine definicije naloge
 - opredelitev področja
 - cilji, ki jih želimo doseči
 - omejitveni in drugi robni pogoji
 - rok za izvedbo
 - finančna sredstva
- Uvodna študija
- Končna definicija naloge

- NAMEN IN CILJI UVODNE ŠTUDIJE**
- ugotavljanje uresničljivosti začetne definicije naloge
 - določitev glavnih delovnih področij in obsega naloge
 - opredelitev ciljev naloge
 - opredelitev načina uresničevanja naloge
 - opredelitev potrebnih kadrovskih, finančnih in časovnih okvirov za izvedbo naloge

- ANALIZA OBSTOJEČEGA SISTEMA IN OPREDELITEV INFORMACIJSKIH POTREB**
- razlogi in cilji analize sistema
 - vprašanja na katere je usmerjena analiza sistema
 - analiza temeljnega procesa
 - analiza informacijskega sistema
 - metode in tehnike analize informacijskih sistemov

ANALIZA TEMELJNEGA PROCESA

- Proučevanje organizacijske strukture celotne organizacije in mesta ter vloge obravnavanega sistema v njej.
- Ugotavljanje smotra in ciljev obravnavanega dela poslovnega sistema.
- Identificiranje procesov postopkov in aktivnosti, ki so nujni za doseganje smotra sistema.
- Ugotavljanje informacijskih potreb za uspešno izvajanje vseh identificiranih postopkov.
- Ugotavljanje informacijskih oziroma podatkovnih povezav med obravnavanim sistemom in njegovo okolico.
- Analiza vseh potrebnih virov za funkcioniranje sistema, opreme, kadrov, stroškov.

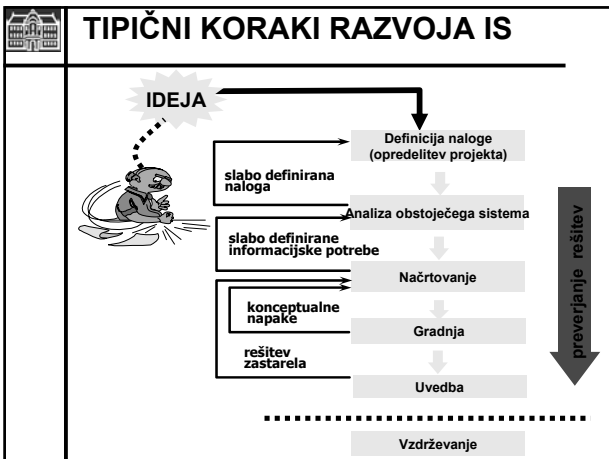
ANALIZA INFORMACIJSKEGA PROCESA

- VHODI: vsi vhodni podatki v sistem, vsebina, oblika, obseg, pogostost, viri;
- POSTOPKI; algoritmi vseh postopkov, zaporedja, pogostost izvajanja;
- IZHODI; vsi izhodni podatki, poročila, vsebina, oblika, medij, pogostosti, uporabniki itd.;
- INFORMACIJSKI TOKOVI; komunikacijske poti, prenosni mediji, komunikacijski partnerji, vsebine;
- ZBIRKE PODATKOV; vsebina, struktura, uporabniki, dostop do podatkov, pogostost dostopov itd.

METODE IN TEHNIKE ANALIZE IS

- proučevanje razpoložljivega pisnega gradiva
- intervju
- sestanek
- anketa
- opazovanje
- merjenje in vzorčenje

- ### KLJUČNE AKTIVNOSTI V OKVIRU NAČRTOVANJA NOVEGA SISTEMA
- načrtovanje baze podatkov,
 - snovanje postopkov,
 - oblikovanje vhodno/izhodnih sporočil,
 - izbor strojne opreme.

- ### NAČRTOVANJE BAZE PODATKOV
- Kompleksnost podatkov
 - Katalog podatkov
 - Dostop do podatkov
 - Količina podatkov
 - Varovanje in zaščita podatkov
 - Pogostost uporabe

SNOVANJE POSTOPKOV

- analiza postopkov
- funkcijska dekompozicija
- sestavljeni/elementarni postopki
- opredelitev postopkov
 - vhodi
 - izhodi
 - algoritem

DIAGRAM POTEKA ZA OBDELAVO NAROČIL

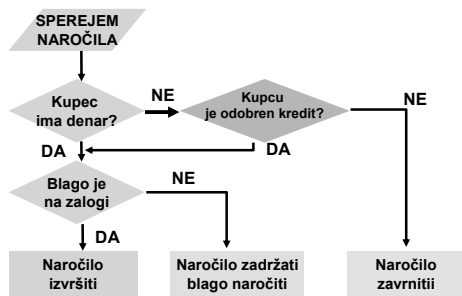

DIAGRAM POTEKA ZA OBDELAVO NAROČIL

SEZNAM POGOJEV	P1	P2	P3	P4	P5	P6	P7
Kupec je likviden	DA	NE	DA	NE	NE	-	-
Kupec ima odobren kredit	-	DA	-	DA	NE	DA	DA
Blago je na zalogi	DA	DA	NE	NE	-	DA	NE
Naročilo se lahko izpolni	X	X				X	
Naročilo se zavrne					X		
Naročilo se zadrži, blago naroči			X	X			X

Gradnja informacijskega sistema

GRADNJA INFORMACIJSKEGA SISTEMA

- programiranje
 - analiza problema
 - zasnova logike programa
 - sestavljanje programa
 - testiranje
- testiranje sistema

TESTIRANJE INFORMACIJSKIH REŠITEV

- problemi testiranja
- formalno testiranje
 - vloga prevajalnikov
- logično testiranje
 - realni/testni podatki

UVAJANJE NOVIH INFORMACIJSKIH REŠITEV

- reorganizacija / prenova poslovanja
- strojna / programska oprema / prostori
- usposabljanje kadrov
 - splošno usposabljanje
 - specializirano usposabljanje

PREHOD IZ STAREGA NA NOV NAČIN POSLOVANJA

- direktni prehod
- paralelni tek
- pilotni tek
- fazni prehod

PREVERJANJE REŠITEV

- odstopnaje med cilji in doseženimi rezultati
- spremenjene okoliščine
- prijaznost rešitev
- kakovost rešitev

ORGANIZACIJA PODATKOVNIH ZBIROK IN PODATKOVNE STRUKTURE

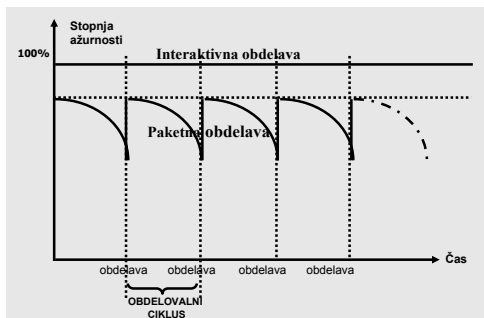
ORGANIZACIJA OBDELAVE PODATKOV

- paketna obdelava**
 - značilnosti
 - obdelovalni cikel
 - ažurnost podatkov

- interaktivna (sprotna) obdelava**
 - značilnosti
 - ažurnost podatkov
 - zanesljivost
 - zaščita/varovanje podatkov

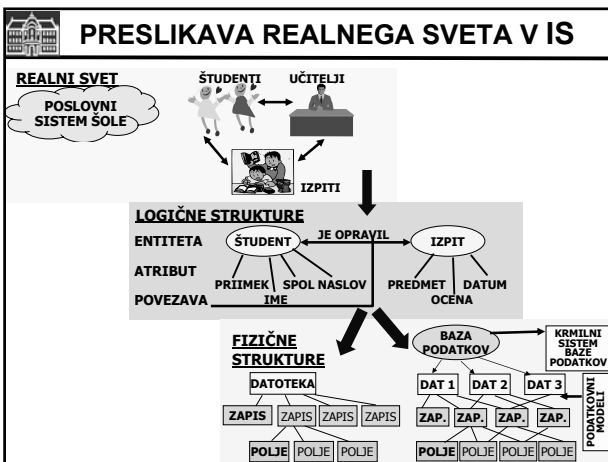

AŽURNOST PODATKOV PRI PAKETNI IN INTERAKTIVNI OBDELAVI

Predstavitev lastnosti podatkov obravnavanega informacijskega sistema

Logično modeliranje podatkov informacijskega sistema

Značilnosti logičnega modeliranja

- Predstavitev pomena in vloge podatkov
- Predstavitev vsebin, tipov, povezav, lastnosti
- Poudarek na vsebini, ne na izvedbi in tehniki
- V ospredju je uporabnikov pogled na podatke in njihovo uporabo

MODEL ENTITETA-POVEZAVA (E-R)

- uporaba modela E-R (Entity – Relationship Model)
- temeljni koncepti
 - entiteta
 - atribut
 - povezava

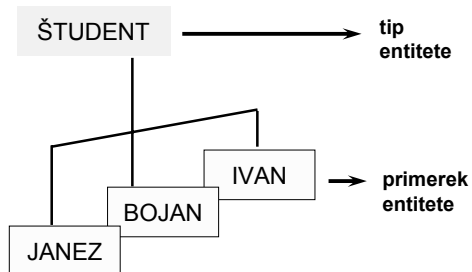

ENTITETE, ATRIBUTI, POVEZAVE

- Definicija entitete
- Tipi in primerki entitet
- Lastnosti entitet- atributi
- Razmerja med entitetami

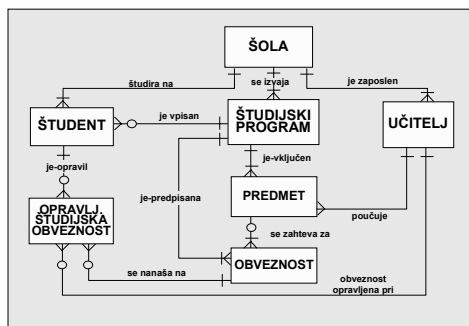

RAZLIKA MED TIPOM IN PRIMERKI ENTITET

PRIMER E-R MODELA

PRIMER VREDNOSTI ATRIBUTOV ZA TIP ENTITETE ŠTUDENT

ŠTUDENT				
Vpis_št.	Priimek	Ime	Spoll	Roj_datum
0325	Cankar	Ivo	m	12031972
0326	Kos	Drago	m	13051971
0327	Korenina	Ana	ž	03071974
0328	Novak	Janez	m	23041968

→ Primerek entitete → Vrednost atributa → atribut

Fizično modeliranje podatkov informacijskega sistema

ZNAČILNOSTI FIZIČNEGA MODELIRANJA PODATKOV

- Fizično – organizacija podatkov na medijih, kjer so le-ti shranjeni
- Cilji: učinkovitost obdelave, hiter dostop, varnost obdelave
- Dva temeljna pristopa:
 - Organizacija podatkov na ravni datotek
 - Baza podatkov

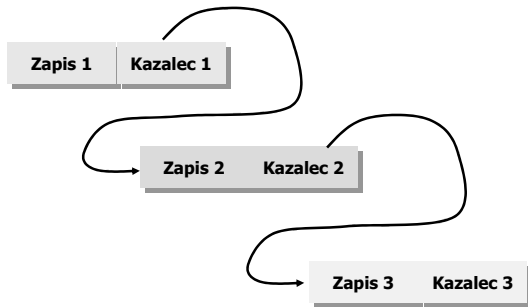

DATOTEČNA ORGANIZACIJA

- definicija datoteke
- zgradba datotek
- organizacija datotek
 - zaporedna organizacija
 - direktna organizacija
 - indeksno-zaporedna organizacija

SHEMA VERIŽNE STRUKTURE

PRIMERJAVA ZNAČILNOSTI RAZLIČNIH NOTRANJIH ORGANIZACIJ DATOTEK

	ZAPOREDNA	DIREKTNA	INDEKSNO-ZAPOREDNA
UREJENOST ZAPISOV	Praviloma po vrednosti ključnega atributa	Ne zahteva urejenosti po vnaprej določenem vrstnem redu	Praviloma po vrednosti ključnega atributa
DOSTOP DO ZAPISOV	Samo zposredni	Predvsem direktni	Zaporedni in direktni
RAČUNALNIŠKI MEDIJI	poljubni	Z direktnim dostopom	Z direktnim dostopom
NAČIN OBDELAVE	Predvsem pri paketnih obdelavah	Predvsem pri interaktivnih obdelavah	poljubno

BAZE PODATKOV

- definicija baze podatkov
- razlogi za razvoj baz podatkov
- prednosti baze podatkov
 - neodvisnost podatkov od programa
 - splošna uporabnost
 - povezave med podatki

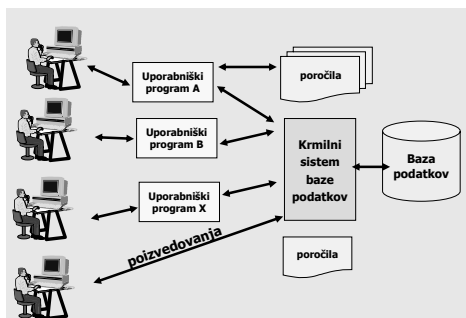

POGOJI ZA URESNIČITEV BAZE PODATKOV

- strateški pristop
- celovito načrtovanje informacijskega sistema
- podatkovni modeli
- krmilni sistem baz podatkov

UPORABA KRMILNEGA SISTEMA BAZE PODATKOV

PODATKOVNI MODEL

Podatkovni model je zbirka konceptov, s katerimi skušamo izraziti statične in dinamične lastnosti podatkov v okviru IS.

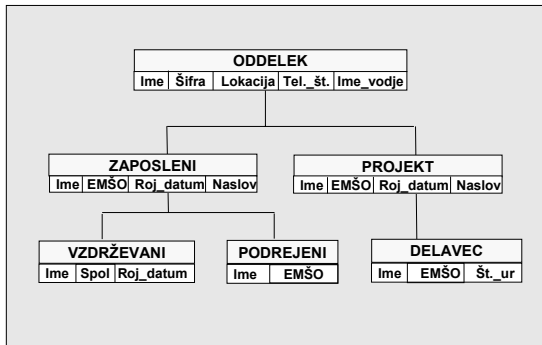

PODATKOVNI MODEL

- razvoj podatkovnih modelov
- modeli za načrtovanje IS
 - E-R model
- modeli za izvedbo IS
 - hierarhični model
 - mrežni model
 - relacijski model
 - objektno-orientirani modeli

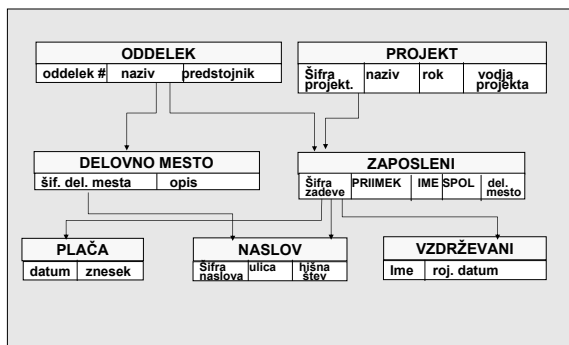
PRIMER HIERARHIČNE SCHEME ZA IZSEK PODATKOVNE BAZE PODJETJA

Pripravil: Prof.dr.M. VINTAR

PRIMER MREŽNE STRUKTURE

Pripravil: Prof.dr.M. VINTAR

PRIMER RELACIJSKE STRUKTURE

ŠTUDENT

Vpis.št.	Ime	Letnik	Spol

ŠTUDENT. OBVEZNOST

Vpis. št.	Šifra predmeta	Tip	Datum	Ocena

UČITELJ

Ime učitelja	Naslov	Šifra predmeta

PREDMET

Šifra predmeta	Ime predmeta

Pripravil: Prof.dr.M. VINTAR

PRIMERJAVA RAZLIČNIH PODATKOVNIH STRUKTUR

	HIERARHIČNA	MREŽNA	RELACIJSKA
PREDSTAVITEV PODATKOV	zapisi kot vozlišča strukture	zapisi kot vozlišča strukture	v obliki dvodimenzionalnih tabel
MOŽNOST POVEZAV MED PODATKI	samo vnaprej predvidene	samo vnaprej predvidene	poljubne v času obdelave
DOSTOP DO DOLOČENEGA PODATKA	na en sam način	lahko po več poteh	poljubno
HITROST DOSTOPA DO PODATKOV	zelo visoka	visoka	nižja
ZAHETAVANA ZMOGLJIVOST STROJNE OPREME	manjša	manjša	zelo velika

PRIMERJAVA LOGIČNIH IN FIZIČNIH KONCEPTOV PREDSTAVITVE PODATKOV IS

ZGRADBA REALNEGA SVETA	LOGIČNI KONCEPTI	FIZIČNI KONCEPTI	PRIMERI
poslovni sistem organizacije	globalni model podatkov	baza podatkov	baza podatkov poslovnega sistema
ena poslovna funkcija-prodaja	model entiteta-povezava (e-r model)	•baza podatkov •množica relacij	baza podatkov za področje prodaje
evidenca kupcev	tip entitete	datoteka, relacija	datoteka kupcev
kupec	primerek entitete	zapis	vsi podatki o posameznem kupcu
lastnost kupca (denimo naslov)	atribut	polje	naslov kupca
podatek	vrednost atributa	vsebina polja	dunajska 106

Snovanje šifrirnih in klasifikacijskih sistemov

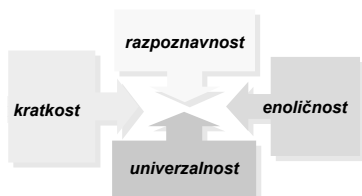

ŠIFRIRNI IN KLASIFIKACIJSKI SISTEMI

- razlogi za šifriranje
- načela in priporočila pri sestavljanju šifrirnih sistemov
- šifriranje ali klasifikacija

NAČELA SNOVANJA ŠIFRIRNIH SISTEMOV

KLASIFIKACIJSKI SISTEMI

- univerzalna decimalna klasifikacija
- hierarhična klasifikacija
- kolonska klasifikacija

ŠIFRIRNI SISTEMI

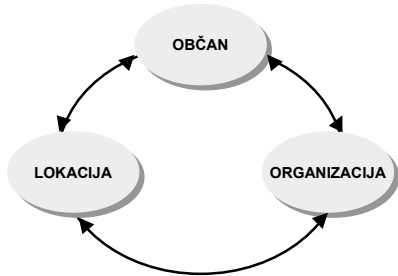
- serijsko šifriranje
- zaporedno šifriranje
- razpoznavno šifriranje
- mnemonično šifriranje

Komunalni informacijski sistemi

TIPI ENTITET V OKVIRU KOMUNALNEGA IS IN NJIHOVA POVEZANOST

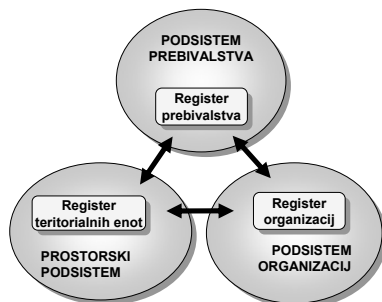

KOMUNALNI INFORMACIJSKI SISTEMI

- razvoj komunalnih IS
- glavni podsistemi
 - podsistem prebivalstva
 - prostorski podsistem
 - podsistem organizacij

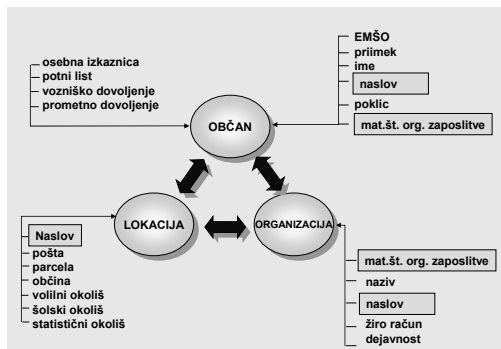

GLAVNI REGISTRI KIS

PODATKI IN ZBIRKE PODATKOV KIS

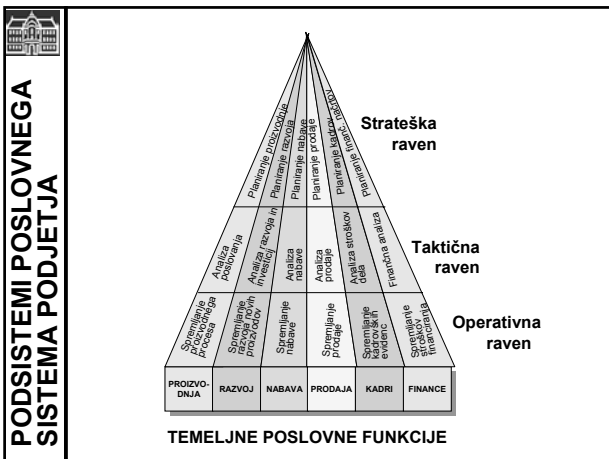

Tipični informacijski sistemi podjetij

GLAVNI PODSISTEMI IS PODJETJA

- podsistem proizvodnje
- podsistem nabave in upravljanja z materiali
- podsistem prodaje in upravljanje z izdelki
- kadrovski podsistem
- finančni podsistem
- razvojno/raziskovalni podsistem

INFORMATIZACIJA UPRAVNO ADMINISTRATIVNEGA POSLOVANJA

- spreminjanje tehnološke ravni
- uvajanje novih tehnoloških rešitev
- uvajanje elektronskih dokumentov
- nove komunikacijske možnosti

KATEGORIJE ZAPOSLENIH NA UPRAVNO-ADMINISTRATIVNIH PODROČJIH

- administrativni delavci
- strokovni delavci
- vodstveni in vodilni delavci

CILJI INFORMATIZACIJE UPRAVNO-ADMINISTRATIVNEGA POSLOVANJA

- prenova upravno-administrativnih procesov
- upravljanje postopkov
- informacijska podpora strokovnim opravilom
- informacijska podpora pripravi in sprejemanju odločitev
- avtomatizacija in integracija rutinskih opravil
- elektronske komunikacije znotraj in zunaj organizacije

PODROČJA REŠITEV INFORMATIZACIJE UPRAVNO-ADMINISTRATIVNEGA POSLOVANJA

GLAVNE RAZVOJNE SMERI INFORMATIZACIJE UPRAVNO-ADMINISTRATIVNEGA POSLOVANJA

- področje komuniciranja oz. prenosa informacij in sporočil
- področje upravljanja postopkov in podpore skupinskemu delu
- področje upravljanja z informacijami in dokumenti
- posredovanje podatkov, zbranih v internih in eksternih bankah podatkov
- področje upravljanja in odločanja
- področje obdelave tekstov in oblikovanje dokumentov

ELEKTRONSKO POSLOVANJE UPRAVE: E-uprava

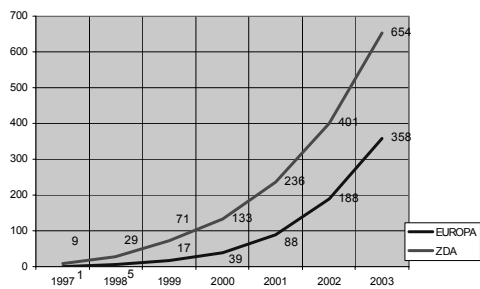

RAZVOJ INTERNETA

- 10 milisekund po "velikem poku"
- 800 milijonov ljudi na internetu v svetu (2005)
- 80 % letna rast
- 4 milijardi spletnih strani
- 1/3 gospodarske rasti odvisne od interneta

RAST ELEKTRONSKEGA POSLOVANJA 1997-2003

Temeljni pojmi elektronskega poslovanja

ELEKTRONSKO POSLOVANJE

- pojem elektronskega poslovanja (electronic commerce); poslovanje brez fizičnega stika med poslovnima partnerjema
- tehnološke osnove
- organizacijsko okolje
- pravno okolje

RAČUNALNIŠKA IZMENJAVA PODATKOV

- RIP - računalniška izmenjava poenotnih, kodiranih podatkov med dvema računalniškima rešitvama
- izmenjava formaliziranih, strukturiziranih sporočil (dokumentov)
- prednosti RIP:
 - zmanjšanje stroškov
 - prihranek na času
 - jasnost izkazov, zanesljivost

ELEKTRONSKO TRGOVANJE

- prednosti ponudnika
 - globalna navzočnost
 - izboljšana konkurenčnost
 - približevanje potrebam trga
 - skrajšanje poslovnih ciklov
 - nove vrste poslov in ponudbe

- prednosti kupca
 - globalna izbira
 - kakovost storitev/izbire
 - nižje cene

Elektronsko upravno poslovanje

ELEKTRONSKO UPRAVNO POSLOVANJE

- približevanje uprave občanom
- kakovost storitev
- skrajšanje časov reševanja
- učinkovitost
- transparentnost

Elektronsko podpisovanje

ELEKTRONSKO PODPISOVANJE

- pogoji varnega poslovanja
- nadomestilo za vlogo "lastnoročnega" podpisa
- vloga podpisa v pravnem prometu
- oblike in vloga elektronskega podpisovanja
- digitalni podpis

VLOGE PODPISA

- označuje dokončnost podpisane listine
- omogoča ugotoviti istovetnost tistega, ki je listino izdal
- podpis potrjuje, da izjava volje izvira od podpisanega - pristnost
- opozorilna vloga, da je dejanje obvezujoče
- dokazna funkcija (verodostojnost)

ELEKTRONSKI PODPIS

Je splošni izraz za vse vrste elektronsko narejenih podpisov. Isti izraz velja tudi za tiste podpise, ki so med uporabo/prenosom določen čas v elektronski obliki, del časa pa v drugem zapisu (npr. na papirju). Elektronski podpis velja za vse možne oblike podpisa, dobljene ali posredovane z elektronsko tehnologijo.

(Toplišek: Elektronsko poslovanje, Atlantis 1998)

DIGITALNI PODPIS

Je elektronski podpis, ki je dobljen s šifrirnimi postopki, pri čemer je potrebno ločiti med postopki enkripcije in digitalnega podpisa. Z enkripcijo se zagotavlja predvsem zasebnost, saj se s to tehnologijo šifrira celotna vsebina sporočila, medtem ko digitalni podpis daje sicer čitljivemu sporočilu/dokumentu večjo verodostojnost.

(Toplišek: Elektronsko poslovanje, Atlantis 1998)

DIGITALNI PODPIS

- enkripcija sporočila (tajnost vsebine)
- digitalni podpis kot nadomestilo lastnoročnega podpisa
- šifrirni ključi za digitalno podpisovanje
 - enojni / simetrični ključ
 - dvojni / asimetrični ključ

SISTEM ENOJNEGA / SIMETRIČNEGA KLJUČA

- prejemnik in pošiljatelj uporabljata isti ključ (simetrični ključ)
- temelji na dogovoru med prejemnikom in pošiljateljem
- problem izmenjave ključa
- šibka dokazna vrednost

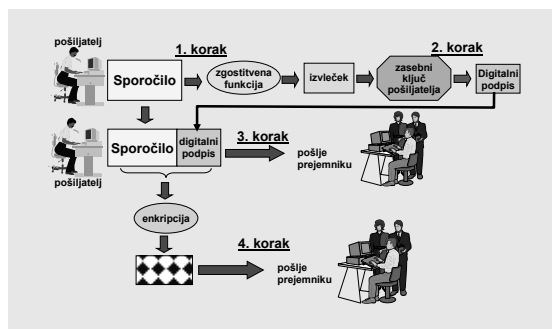

SISTEM DVOJNEGA / ASIMETRIČNEGA KLJUČA

1. Napišemo sporočilo.
2. Z zgoščitveno funkcijo izdelamo izvleček sporočila standardne dolžine.
3. Z zasebnim ključem podpišemo izvleček.
4. Podpisan izvleček dodamo sporočilu in odpošljemo.
5. Po potrebi uporabimo še enkripcijo.

DIGITALNO PODPISOVANJE IN ODPOŠILJANJE SPOROČILA

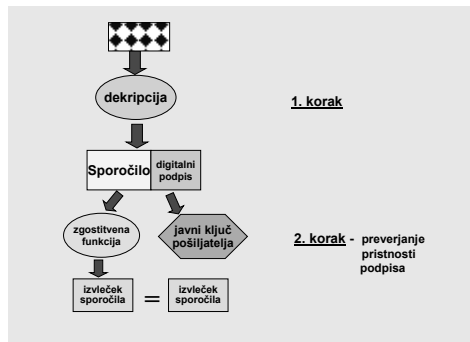

POSTOPEK SPREJEMANJA SPOROČILA

1. Sporočilo prejemnik sprejme in ga prebere brez dešifriranja.
2. Za preverjanje podpisa prejemnik:
 - loči sporočilo od podpisa
 - iz sporočila z zgostitveno funkcijo naredi izvleček
 - z pošiljateljevim javnim ključem dešifrira podpis
3. Pri enakem rezultatu je podpis pristen.
4. Pošiljatelj svojega podpisa ne more zanikati.

SPREJEM SPOROČILA IN PREVERJANJE PRISTNOSTI PODPISA

Razvoj e-uprave

E – u p r a v a = ?

	Občani	Javni sektor	Podjetja	Nevladne organizacije
Občani		X		
Javni sektor	X	X	X	X
Podjetja		X		
Nevladne organizacije		X		

Strategije držav pri uvajanju e-uprave

- EU smernice
- Finska vlada (2001)
- ZDA (2003)
- Danska vlada (2003)
- Britanska vlada (2005)
- Nemška vlada (2005)

Glavni razlogi za pospešen razvoj E-uprave

- Partnerstvo in odvisnost privatnega in javnega sektorja
- Kakovost storitev
 - 24 ur na dan, 7 dni na teden
 - "Pridemo na dom"
 - Storitve hitreje in ceneje
- Učinkovitost
- Transparentnost delovanja uprave

Klasifikacija storitev E-uprave

	Informacijske storitve	Komunikacijske storitve	Transkacijske storitve
Vsakdanje življenje	<ul style="list-style-type: none"> informacije o delu, izobraževanju, zdravstvu, kulturi, okolju... 	<ul style="list-style-type: none"> E-mail povezave z učitelji, zdravniki, potovalnimi agencijami 	<ul style="list-style-type: none"> rezervacije kart, registracija udeležencev na javnih prireditvah, vpisovanje v različne oblike izobraževanja
Upravno poslovanje	<ul style="list-style-type: none"> imenuje javnih storitev napoki in navodila za reševanje upravnih zadev javne baze podatkov 	<ul style="list-style-type: none"> E-mail povezave z upravnim referentom 	<ul style="list-style-type: none"> posredovanje in izpolnjevanje uradnih dokumentov vlaganje prjav, napovedi, vlog spremljanje reševanja upravnih zadev odlojanje rešev
Sodelovanje v političnih procesih – E-demokracija	<ul style="list-style-type: none"> javni razpisi, zakoni, parlamentarna gradiva, politični programi, politično delovanje 	<ul style="list-style-type: none"> razprave o tekočih političnih zadevah E-mail povezave (občani:politik) 	<ul style="list-style-type: none"> referendumi, volitve, raziskave javnih mnenj

Prioritetne storitve po izboru EU - občani

- DOHODNINA:** napoved, obvestilo o odmeri dohodnine
- ISKANJE ZAPOSLOTITVE** v okviru Zavoda za zaposlovanje (ne upoštevajo se ponudbe)
- SOCIALNA POMOČ** (povprečje 4 storitev): nadomestila za nezaposlene, otroški dodatek, štipendije...
- OSEBNI DOKUMENTI** (potni list in voziško dovoljenje)
- REGISTRACIJA OSEBNIH VOZIL** (novih, rabljenih ali uvoženih)
- GRADBENO DOVOLJENJE**
- PRIJAVA PREKRŠKOV** policiji (npr. ob kraji osebne stvari)
- JAVNE KNJIŽNICE** (dostopnost seznamov, iskanje)
- LISTINE** (rojstni list ali poročni list): zahteva in dostava
- SPREMEMBA STALNEGA BIVALIŠČA**
- VPIS NA UNIVERZO** ali drug visokošolski zavod 12
- ZDRAVSTVENE STORITVE:** naročanje na pregled pri zdravniku v okviru uradno registriranih bolnišnic

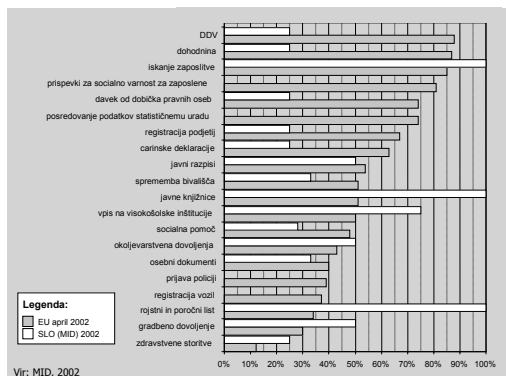
Prioritetne storitve po izboru EU - podjetja

- PRISPEVKI ZA SOCIALNO VARNOST ZA ZAPOSLENE**
- DAVEK OD DOBIČKA PRAVNIH OSEB:** napoved, obvestilo o odmeri
- DDV:** napoved, obvestilo o odmeri
- REGISTRACIJA NOVEGA PODJETJA**
- POSREDOVANJE PODATKOV STATISTIČNEMU URADU** (vsaj ena vrsta obrazca)
- CARINSKA DEKLARACIJA**
- OKOLJEVARSTVENA DOVOLJENJA** - vsaj ena vrsta, ki se nanaša na začetek aktivnosti v podjetju
- JAVNA NAROČILA, JAVNI RAZPISI**

Model za klasifikacijo razvitosti e-storitev

stopnja	način interakcije	razvitost	zahtevnost sprememb
0	JE NI	Ni javno dostopnega spletišča s kakršnimkoli značilnostmi stopenj 1-5.	front office
1	INFORMACIJA	Na spletu obstajajo informacije o storitvi.	
2	ENOSMERNNA INTERAKCIJA	Poleg informacij so na voljo tudi obrazci, ki jih lahko prenesemo na svoji računalnik in izpišemo.	
3	DVOSMERNNA INTERAKCIJA	Na spletu so elektronski obrazci, možna je elektronska vloga, vključno z avtentikacijo, eventualnim plačilom ter vročitve rešitve v elektronski obliki.	back office
4	TRANSAKCIJA	Omogočena je elektronska izvedba celotnega postopka (vključno z vsemi aktivnostmi znotraj organa), eventualni vpogledi v registre, e-arhiviranje, e-rokovnik...	
5	INTEGRACIJA	Celovita ponudba in izvedba vseh postopkov vezanih na posamezno življenjsko situacijo.	

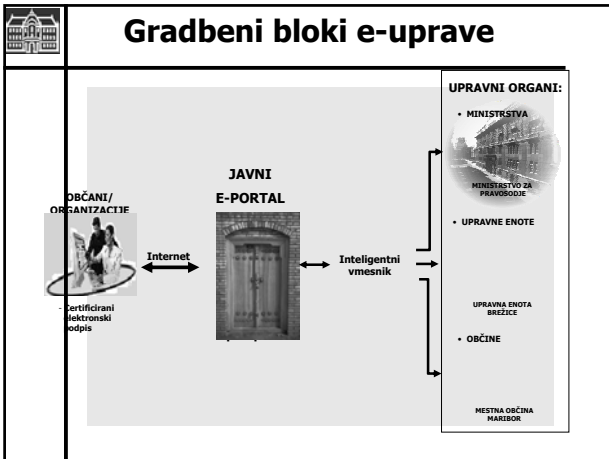
Ocena stanja v Sloveniji v primerjavi z EU

Spremembe v temeljnih organizacijskih postulatih uprave

- E-dokumenti namesto papirnatih
- E-podpis namesto lastnoročnega podpisa
- Storitve na daljavo (brez osebnega stika s stranko)
- Odprava načela krajevne pristojnosti pri reševanju upravnih zadev

- ## Javni elektronski portali
- Osrednja vstopna točka v e-upravo
 - Zagotavlja enostaven, prijazen, hiter dostop do javnih storitev
 - Vrste portalov
 - Informacijski portali
 - Storitveni portali

 Javni E-portal

KATALOG ŽIVLJENJSKIH SITUACIJ

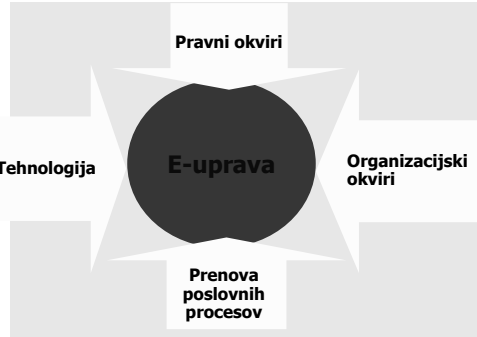
E-VODNIKI

E-OBRAZCI

E-NASLOVI

PREDPISI

 Integralni pristop k uvajanju E-uprave

**INFORMACIJSKA
TEHNOLOGIJA**

Opredelitev informacijske tehnologije

INFORMACIJSKA TEHNOLOGIJA

- Kaj je tehnologija?
- Informacijska tehnologija
- Zgradba IT

Vloga IT v sodobnih informacijskih sistemih

VLOGA INFORMACIJSKE TEHNOLOGIJE V SODOBNIH IS

- količina informacij
- dostopnost informacij
- skrajševanja poslovnih ciklov
- konkurenčnost
- negotovost odločitev

Dosedanji razvoj IT

RAZVOJ NAPRAV ZA OBDELAVO PODATKOV

- obdobje mehanskih naprav
- obdobje elektromehanskih naprav
- obdobje računalnikov

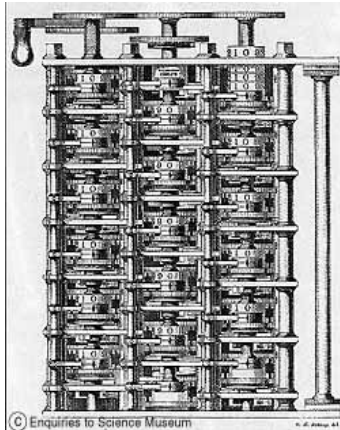
OBDOBJE MEHANSKIH NAPRAV

- I. 1642 Pascal
- I. 1671 Leibnitz
- I. 1784 Müller
- I. 1822 Babbage (diferenčni stroj)
- I. 1834 Babbage (analitični stroj)

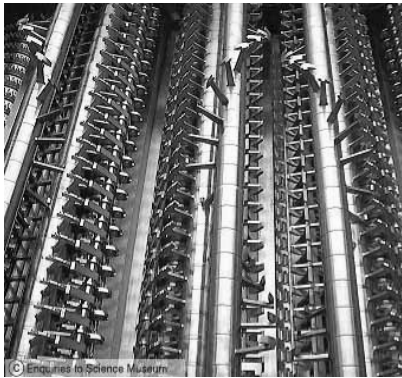
Leibnitz-mehanski računski stroj

Babbage-
diferenčni
stroj

© Enquiries to Science Museum

Babbage-diferenčni stroj

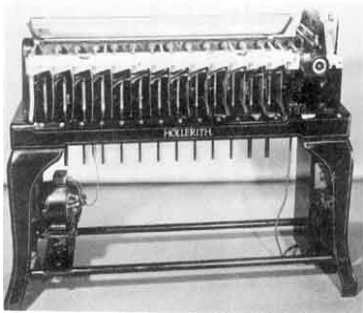

**OBD OBJE
ELEKTROMEHANSKIH NAPRAV**

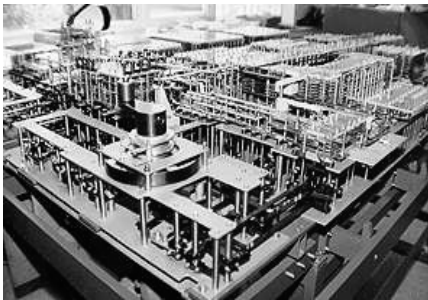
- I. 1880 Hollerith (ZDA) (kodirni sistem)
- I. 1884 Hollerith (prvi stroj za obdelavo luknjanih kartic)
- I. 1907 serijska proizvodnja strojev za obd. luknj. kartic
- I. 1928 patent 80 kolonske kartice
- I. 1936 Zuse (Nemčija) (prvi programsko vodeni elektronsko-mehanski stroj)
- I. 1941 Zuse (izpopolnjeni stroj - Z3)
- I. 1944 Mark 1 (ZDA)

Hollerith: primer luknjane kartice

Hollerith: tabelirni stroj

Zuse: računski stroj Z1

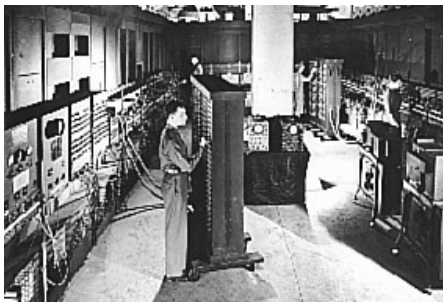

Mark 1: računski stroj 1946

OBDOBJE RACUNALNIKOV

- I. 1946 ENIAC
- I. 1946-51 EDVAC,EDSAC
- I. 1951 UNIVAC 1
- I. 1954 UNIVAC 1 (prva obdelava poslovnih podatkov)

ENIAC: prvi računalnik, 1946

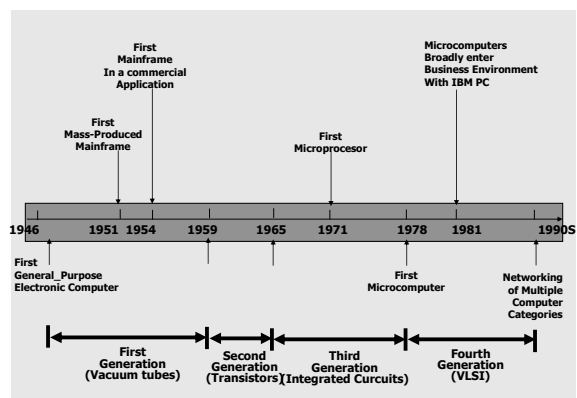
Generacije računalnikov

GENERACIJE RAČUNALNIKOV

- pet generacij
- tehnološka pogojenost
- razvoj elektronike

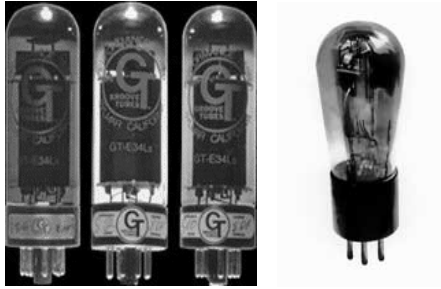
RAZVOJ RAČUNALNIŠKIH GENERACIJ

PRVA GENERACIJA (1946-1959)

- elektronska vezja (elektronke)
- majhna zmogljivost
- nezanesljivost
- ogromna poraba energije
- visoke cene
- ogromne fizične dimenzije

ELEKTRONKA: osnovni sestavni del za proizvodnjo računalnikov prve generacije

DRUGA GENERACIJA (1959-1965)

- 1947 iznajdba tranzistorja
- skok v zmogljivosti
- povečana zanesljivost
- zmanjšana poraba energije

TRANZISTOR: osnovni sestavni del za proizvodnjo računalnikov druge generacije

TRETJA GENERACIJA (1965-1975)

- 1963 iznajdba integriranih vezij
- izreden skok v zmogljivosti
- novi koncepti obdelave podatkov
- zanesljivost, manjša poraba energije
- padec cen

Vir: 1998 World Development Indicators

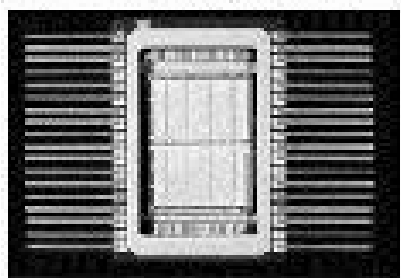

INTEGRIRANA VEZJA: osnovni sestavni del za proizvodnjo računalnikov tretje generacije

ČETRTRA GENERACIJA (1975-

- nagel razvoj integriranih vezij
- 1971 prvi mikroprocesor (INTEL 4004)
- izreden skok v zmogljivosti
- nove arhitekture računalnikov
 - 1975 - razvoj miniračunalnikov
 - 1980 - razvoj osebnih računalnikov
- 1980- razvoj osebnih računalnikov
- zanesljivost, miniaturnost, majhna poraba energije

INTEL 4004: prvi mikroprocesor, 1971

PETA GENERACIJA (1983-

- japonski izziv
- nadgradnja von Neumann-ovega koncepta
- umetna inteligenca
- samoprogramiranje
- učenje na napakah
- nadaljnji razvoj
 - nove generacije mikroprocesorjev
- svetlobni čipi, bio čipi

ZASNOVA RAČUNALNIKA

Von Neumann-ov koncept računalnika

ZAŠNOVA RACUNALNIKA

- computare- računati naprava, ki omogoča računanje
- opredelitev računalnika
- tri karakteristične lastnosti
 - hitrost izvajanja operacij
 - notranji spomin
 - avtomatično izvajanje operacij
- digitalni in analogni računalniki
- 1946 von John von Neumann-ov koncept računalnika

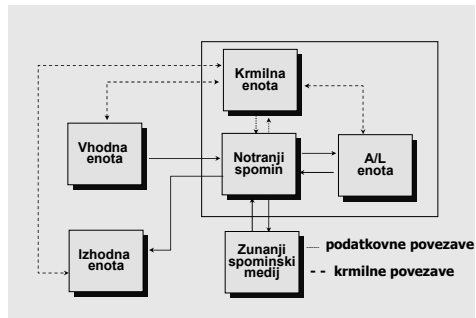

ZNAČILNOSTI VON NEUMANNOVEGA RAČUNALNIKA

- pet funkcijskih enot
 - krmilna, računska, pomnilnik, vhodna, izhodna
- struktura neodvisna od problema, ki se rešuje v določenem trenutku
 - program se vstavi od zunaj
- podatki, programi, vmesni in končni rezultati so shranjeni v istem pomnilniku
- pomnilnik je razdeljen na spominske celice enake velikosti, ki so adresirane
- program se sestoji iz ukazov, ki si sledijo v določenem zaporedju
 - vrstni red ukazov v pomnilniku določa zaporedje izvajanja
 - posebni ukazi spreminjajo zaporedje izvajanja ukazov

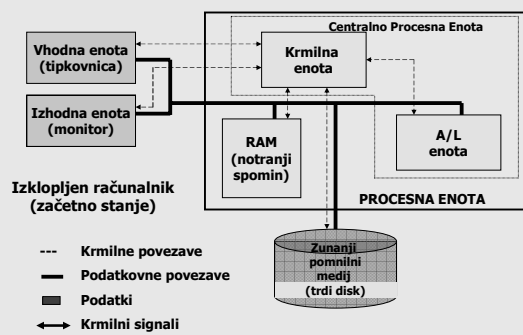

MODEL RAČUNALNIKA

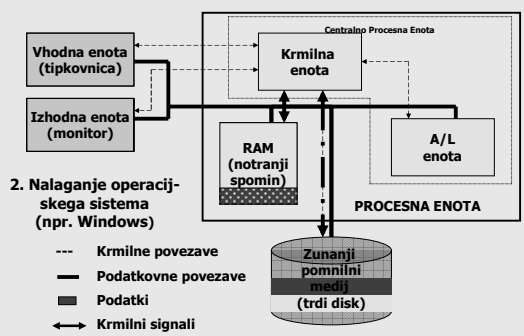

IZKLOPLJEN RAČUNALNIK-začetno stanje

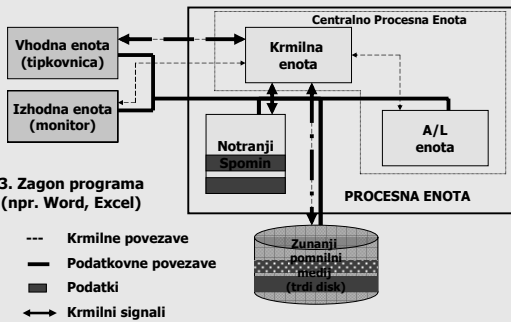

NALAGANJE OPERACIJSKEGA SISTEMA (npr. Windows)

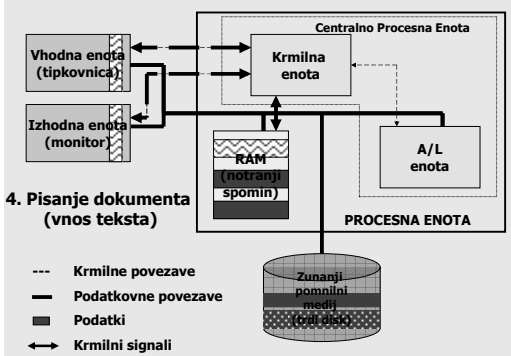
ZAGON PROGRAMA (npr. Word, Excel)

3. Zagon programa
(npr. Word, Excel)

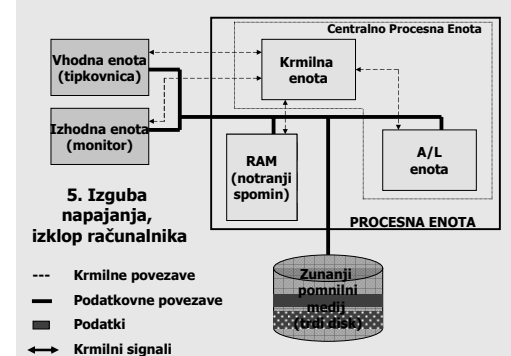
PISANJE DOKUMENTA (vnos teksta)

4. Pisanje dokumenta
(vnos teksta)

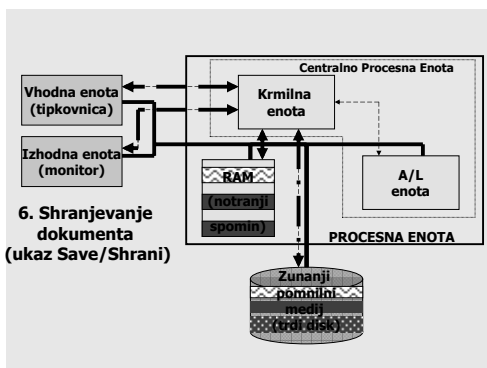
IZGUBA, NAPAJANJE, IZKLOP RAČUNALNIKA

5. Izguba napajanja,
izklop računalnika

SHRANJEVANJE DOKUMENTA (UKAZ SAVE/SHRANI)

6. Shranjevanje dokumenta
(ukaz Save/Shrani)

Družine računalnikov

DRUŽINE RAČUNALNIKOV

- veliki sistemi** (mainframes)
(večuporabniški)
- miniračunalniki** (minicomputers)
(večuporabniški)
- mikroračunalniki** (microcomputers)
(enouporabniški)

VELIKI SISTEMI

- značilnosti
- vrste velikih sistemov
 - super računalniki
 - zelo veliki sistemi
 - srednje veliki sistemi
- področja uporabe
- cene

CREY:
super
računalnik

MINIRAČUNALNIKI

- nastanek v 70-tih letih
- značilnosti
- univerzalni in procesni
- cene in uporaba

mini računalniški sistem

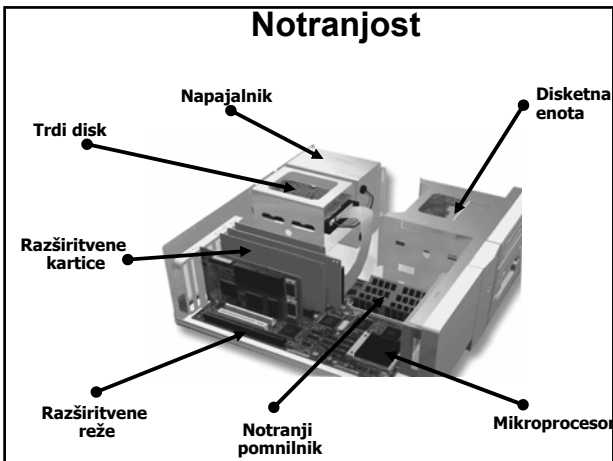
MIKRORAČUNALNIKI

- od 80-tih let dalje
- domači in osebni računalniki
- cena in zmogljivost
- razvoj mikroprocesorjev

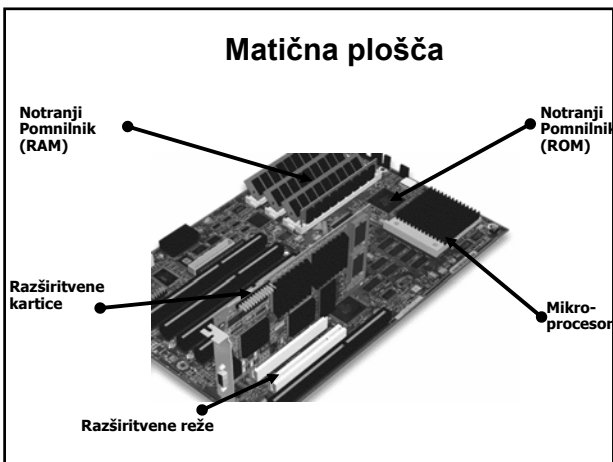

osebni računalnik

Notranjost

Matična plošča

Primerjava INTEL CPU mikroprocesorjev

Procesor	Initial year	Data width	Nuber of Transistors	Clock Speed	Addressable Memory	MIPS
4004	1971	4bits	2,300	108 KHz	640bytes	0,06
8088	1979	8bits	29,000	5-8 MHz	1 MB	0,33-0,75
80286	1982	16bits	134,000	6-12 MHz	16 MB	0,9-2,66
80386	1985	32bits	275,000-855,000	20-33 MHz	4 GB	5-11,4
80486	1989	32bits	1,2-1,6 million	16-100 MHz	4 GB	13-70,7
Pentium	1993	64bits	2,1 million	60-166 MHz	4 GB	70,4-250
Pentium Pro	1995	64bits	5,5 million	150-300 MHz	64 GB	250-500
Pentium II	1997	64bits	7,5 million	233-400 MHz	64 GB	400
Pentium III	1999	64bits	30 million	800 MHz	128 GB	250-500
Pentium IV	2000	64bits	40 million	1,56GHz	128GB	1,500

Leonard M. Jessup, Joseph S. Valaich INFORMATION SYSTEMS FOUNDATION, page 2-35

DRUŽINE MIKROPROCESORJEV

- glavni proizvajalci Intel, Motorola
- pregled razvoja Intelovih mikroprocesorjev
 - Intel 4004 (4 bitni) (1971) (kalkulatorji)
 - Intel 8008,8080 (8 bitni) (1974) (hišni računalniki)
 - Intel 8088, 8086 (začetki PC-XT)
 - Intel 80286 (PC-AT, 16 bitni)
 - Intel 80386 (32 bitni) (1985)
 - Intel 80486 (1989)
 - Intel 80586 - Pentium (1993)
 - Intel Pentium PRO (1995)
 - Intel Pentium PII (1997)
 - Intel Pentium PIII (64 bitni) (1999)
 - Intel Pentium PIV (2000)

Vprašanja pri nakupu PC.

KARAKTERISTIKE RAZLIČNIH DRUŽIN RAČUNALNIKOV

CATEGORY	MICRO-COMPUTER	MINI-COMPUTER	MAINFRAME	SUPER-COMPUTER
These are usually multiprocessors				
Instruction execution rates	100-200 MIPS	200-800 MIPS	300-2,000 MIPS	2-20 GFLOPS
Main memory (Mbytes)	16-64	64-256	128-3,048	256-8,096
Price (in thousands of dollars)	3-5	150-500	1,000-15,000	5,000-25,000

NADALJNI RAZVOJ DRUŽIN RAČUNALNIKOV

- cena MIPS-a (1:50:100)
- sestopanje (downsizing)
- problemi sestopanja
- razmerje med družinami računalnikov

Zapisi podatkov v računalnike

ZAPIS PODATKOV V RAČUNALNIK

- razlogi za binarni zapis
- številski sistemi
- kodirni sistemi
 - Hollerithov (1880)
 - BCD (4 bitni, 6 bitni)
 - EBCDIC (8 bitni)
 - ASCII (7/8 bitni)
- kontrola pravilnosti zapisa
 - parnostni ali kontrolni bit

ASCII-8 CODE FOR DATA

DIGIT	ASCII representation	Letter	ASCII representation
0	0101 0000		
1	0101 0001	A	1010 0001
2	0101 0010	B	1010 0010
3	0101 0011	C	1010 0011
4	0101 0100	D	1010 0100
5	0101 0101	E	1010 0101
6	0101 0110	F	1010 0110
7	0101 0111	G	1010 0111
6	0101 1000	H	1010 1000
7	0101 1001	I	1010 1001

STEVEN ALTER, Information system, p. 278

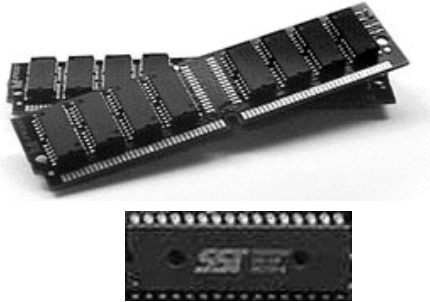
Spominski mediji

SPOMINSKI MEDIJI

- notranji spomin (pomnilnik)
 - feritni spomini
 - polvodniški spomini
 - organizacija
 - karakteristike
 - kapaciteta, hitrost, način uporabe
 - bralni (ROM)
 - bralno-pisalni (RAM)

Notranji spomin RAM - ROM

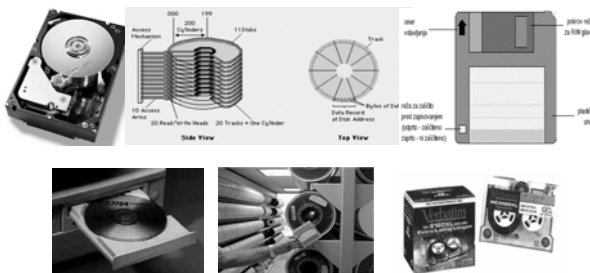

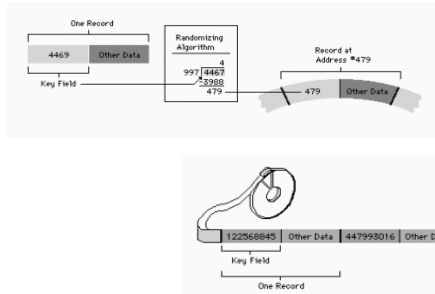
ZUNANJI (masovni) SPOMINSKI MEDIJI

- direktni dostop do podatkov
 - diski, diskete itd
- zaporedni dostop do podatkov
 - trakovi , kasete
- primerjava in uporaba medijev z direktnim in zaporednim dostopom

Zunanji spominski mediji

Direktni – zaporedni dostop do podatkov

DISKI IN DISKETE

- optični diski
 - WORM tehnologija
 - CD-ROM tehnologija
- magnetno-optični diski
- diskete
 - organizacija podatkov
 - uporaba , slabosti

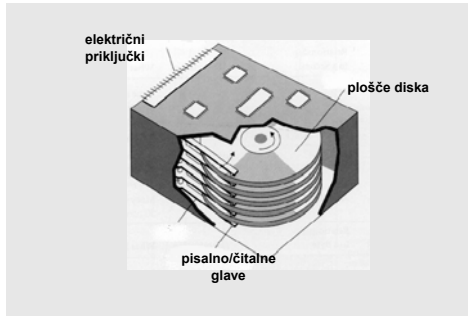

DISKI IN DISKETE

- magnetni disk
 - tehnična izvedba na disku
 - organizacija podatkov
 - dostopni čas
 - uporaba
 - slabosti, zaščita

MAGNETNI DISK

VRSTA	CD	CD-R	CD-RW	DVD	DVD - RW
	compact disc	compact disc recordable (zapisljiv)	compact disc rewritable (novič zapisljivi)	digital video/versatile disc	digital video/versatile disc - rewritable
UPORABNOST	1 X natisni (v tovarni) / m X beri	1X piši / m X beri	n X piši / m X beri m = cca. 1000	1 X natisni / n X beri	n X piši / m X beri m = cca. 1000
NASTANEK	Sony & Phillips 1982 prvi glasbeni CD 1984 prvi podatkovni CD	1995	1995	1997 prve DVD plošče	1998
POVRŠINA (različni materiali)	srebrna	modra, zlata	modro-zelena		
KAPACITETA	74 min glasbe ali 650 MB podatkov ali 74 min filma (VHS)			4,7 GB do 17GB podatkov = 2-8 ur filma	2,4 GB do 8,8 GB
	enoslojni - enostranski			večja gostota zapisa, manjša razdalja med sledmi enoslojni - dvostranski ali dvoslojni - enostranski ali dvoslojni - dvostranski	
HITROST PRENOŠA PODATKOV	1X = 150 KB/s 2X = 300 KB/s ... 32X = 4800KB/s ...			1X = 11,08 MB/s ... 16X DVD & 40X CD ...	
TRAJNOST ZAPISA	> 100 let	< CD (na podlagi simulacij) = cca. 100 let		> 100 let	nezanestjivi

Magnetni disk

ZASNOVA RAČUNALNIKA

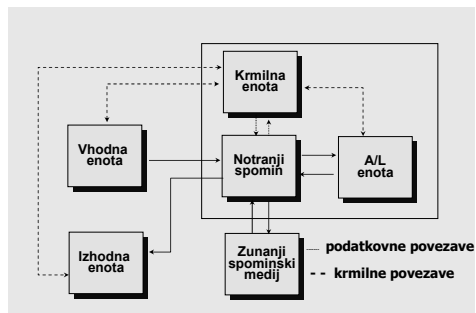
Von Neumann-ov koncept
računalnika
Družine računalnikov
Zapis podatkov v računalnike
Spominski mediji
Vhodno – izhodni koncepti
Vhodno – izhodne naprave

Vhodno – izhodni koncepti

MODEL RAČUNALNIKA

VHODNO-IZHODNI KONCEPTI IN NAPRAVE

- problemi pri komunikaciji človek-stroj
 - način komuniciranja
 - hitrost komuniciranja

- Možne rešitve:
 - razvoj konceptov obdelave podatkov
 - razvoj vhodno-izhodnih konceptov in naprav

KONCEPTI OBDELAVE PODATKOV

- obdelava brez prekrivanja operacij
- obdelava s prekrivanjem operacij
- multiprogramiranje
- multiprocesiranje
- paralelno procesiranje

VHODNI KONCEPTI

- prepis podatkov iz izvirnega dokumenta na strojno čitljiv medij
- prepis podatkov v računalnik in njihova takojšnja obdelava v računalniku
- optično čitanje podatkov

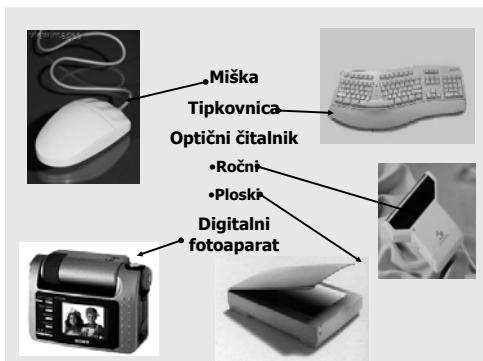

VHODNO-IZHODNE NAPRAVE

- vhodno-izhodne naprave osebnega računalnika
- izhodne naprave
 - tiskalniki
 - risalne naprave
- vhodno/izhodne (terminali)
 - vrste terminalov
 - pasivni/aktivni
 - specializirani terminali
- naprave za optično čitanje podatkov

VHODNE ENOTE

V/I NAPRAVE OSEBNEGA RAČUNALNIKA

Vhodne naprave:

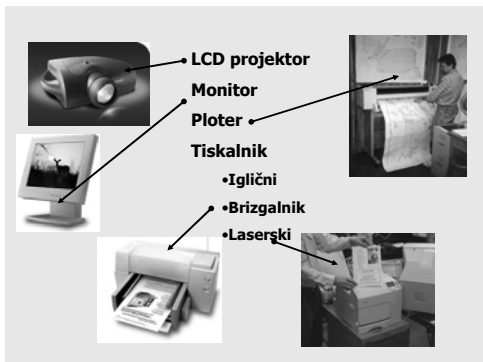
- tipkovnica
- miška
- skener

Izhodne naprave:

- monitor
- tiskalnik

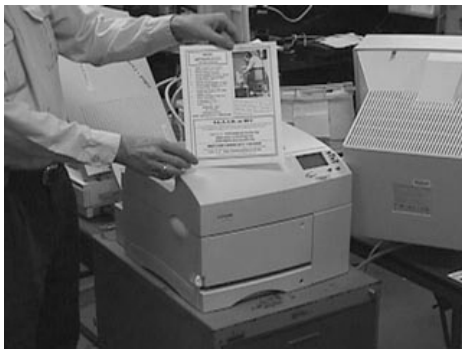
IZHODNE ENOTE

VRSTE TISKALNIKOV

- matrični tiskalniki
- laserski tiskalniki
- reaktivni tiskalniki (ink jet)
- vrstični tiskalniki
- tiskalnik strani

Laserski tiskalnik

Reaktivni tiskalnik

	<p>OPTIČNO ČITANJE PODATKOV</p>
	<ul style="list-style-type: none"> ☐ Prednosti optičnega čitanja podatkov ☐ Vrste naprav: <ul style="list-style-type: none"> ☐ Čitanje specialnih kod in optičnih oznak ☐ Optično razpoznavanje znakov (OCR) ☐ Skeniranje

Čitalnik črtne kode

PROGRAMSKA OPREMA

Razvoj in razdelitev programske opreme

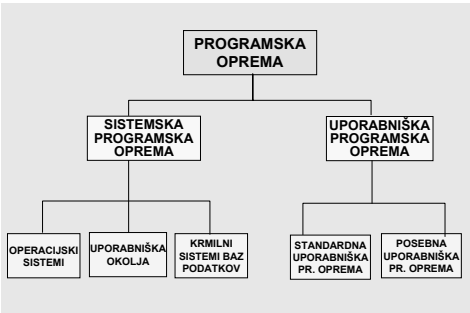

RAZVOJ PROGRAMSKE OPREME

- razdelitev programske opreme
 - sistemska programska oprema
 - operacijski sistem
 - delovna okolja (okna)
 - krmilni sistemi baz podatkov
 - uporabniška programska oprema
 - standardna (urejevalniki besedil, preglednice itd.)
 - posebna (specializirana)

RAZDELITEV PROGRAMSKE OPREME

Programski jeziki

GENERACIJE PROGRAMSKIH JEZIKOV

- Prva generacija (po letu 1946)– strojni jeziki
- Druga generacija – zbirni jeziki
- Tretja generacija (po letu 1960) – višji programski jeziki
 - proceduralni
 - problemsko orientirani
- Četrta generacija (po letu 1980)
 - neproceduralni jeziki
- Peta generacija (po letu 1990)
 - spletni jeziki

PREDSTAVITEV JEZIKOV TRETJE GENERACIJE

- matematično-tehnično področje (FORTRAN, ALGOL)
- poslovno področje (COBOL, RPG)
- univerzalni jeziki (PASCAL, BASIC, C, itd.)

JEZIKI ČETRTE GENERACIJE

- poizvedovalni jeziki (SQL)
- uporabniško usmerjeni jeziki
- profesionalno usmerjeni jeziki (MANTIS, NATURAL, IDEAL)

RAZVOJ PROGRAMSKIH JEZIKOV

- Prva generacija (po letu 1946)– strojni jeziki
- Druga generacija – zbirni jeziki
- Tretja generacija (po letu 1960) – višji programski jeziki
 - proceduralni
 - problemsko orientirani
- Četrta generacija (po letu 1980)
 - neproceduralni jeziki
- Peta generacija (po letu 1990)
 - spletni jeziki

Prevajanje programov

PREVAJANJE PROGRAMOV

1. Razlogi za prevajanje programov

2. Vrste prevajalnih programov

- zbirnik
- prevajalnik
- interpreter

Zbirnik

1. Omogoča prevajanje zbirnih programskih jezikov s strojni jezik

2. Naloga je razmeroma preprosta zaradi podobnosti jezikov

3. Danes se uporablja le v posebnih primerih

Prevajalnik

1. Omogoča prevajanje višjih programskih jezikov v strojni jezik
2. Prevajanje programa poteka ločeno od izvajanja
3. Po zaključenem prevajanju dobimo prevedeni program, ki ga lahko shranimo za kasnejšo uporabo

Interpreter

1. Omogoča prevajanje višjih programskih jezikov v strojni jezik
2. Prevajanje programa poteka istočasno z izvajanjem programa
3. Po zaključenem prevajanju in izvajanju ne dobimo prevedenega programa
4. Operacijo prevajanja je potrebno ponoviti vsakič, ko želimo uporabiti program

Operacijski sistemi

OPERACIJSKI SISTEMI

- vloga operacijskih sistemov
- zgradba
- standardizacija

FUNKCIJE OPERACIJSKEGA SISTEMA

- Upravljanje sistemov (virov)
- Upravljanje procesov
- Upravljanje podatkov

VRSTE OPERACIJSKIH SISTEMOV

- glavne značilnosti
 - enoopravilni/večopravilni
 - enouporabniški / večuporabniški
- družine računalnikov
 - mikroračunalniki
(DOS, OS/2, WINDOWS95, MAC, UNIX)
 - miniračunalniki (VMS, AS400, UNIX)
 - veliki sistemi (MVS, VSE, VM, UNIX)
- standardi

INFORMACIJSKA DRUŽBA NA POHODU

- Do leta 2002 bo imelo 80 milijonov Evropejcev dostop do Interneta.
- Poslovanje preko Interneta narašča po stopnji 80% na leto.
- 5 % BDP bo neposredno ali posredno ustverjenega preko Interneta.
- 500.000 novih delovnih mest bo ustvarjenih v Evropi na področju elektronskega poslovanja.

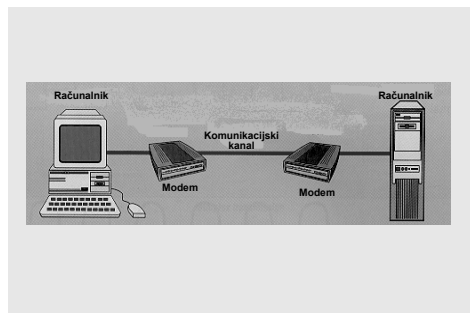

GRADNIKI INFORMACIJSKE DRUŽBE

- Hitre telekomunikacijske zveze
 - ISDN (Integrated Services Digital Network)
 - ATM (Asynchronous Transfer Mode)
- Mobilne telekomunikacije
- Računalniška omrežja
- Medmrežja (Internet)
- Problem kritične mase

KOMUNIKACIJSKA STROJNA OPREMA

POTREBNE SPOMINSKE KAPACITETE

MULTIMEDIJA	zahtevan prostor
500 strani teksta	1 MB
5 min avdio (analogen)	2.4 MB
1 fotografija	7.7 MB
1 min animacije	600 MB
1 min digitalnega videa	1.65 GB

ČAS PRENOSA 1mb DOLGE DATOTEKE

KOMUNIK. TEHNOLOGIJA	HITROST	TRANSPORTNI MEHANIZEM	ČAS
MODEM	28.8 KB/s	analogni signal preko javnega telef. omrežja	5.7 min
ISDN	128 KB/s	digitalni signal preko telefonske linije	62.5 sek.
T1	1.5 MB/s	digitalni signal preko privatne telefonske linije	16 sek.
kabelski modem	10 MB/s	digitalni signal preko ETHERNET-a	.8 sek.
T3	45 MB/s	digitalni signal preko privatne telefonske linije	.53 sek.
ATM	155 MB/s	digitalni signal preko ATM omrežja	.05 sek.
ATM	1 GB/s	digitalni signal preko ATM omrežja	.008 sek.

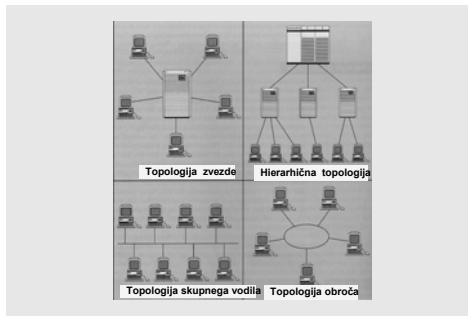

VRSTE OMREŽIJ

- razlogi za razvoj omrežij,
- lokalna omrežja (LAN)
- regionalna omrežja (MAN - Metropolitan Area Network)
- globalna omrežja (WAN - Wide Area Network)

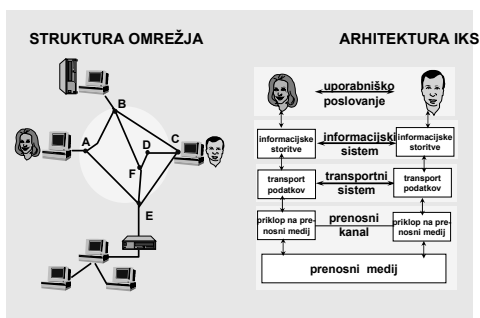

TIPOLOGIJE MREŽ

STRUKTURA IN ARHITEKTURA OMREŽJA

ZNAČILNOSTI LOKALNIH OMREŽIJ (LAN)

- definicija lokalnega omrežja
- značilnosti lokalnega omrežja
- topologija
 - zvezdna topologija (eno vozlišče)
 - topologija obroča
 - popolna topologija
- arhitektura odjemalec - strežnik
- vloga strežnika
- vloga odjemalca

GLOBALNA OMREŽJA

- definicija globalnega omrežja
- značilnosti globalnega omrežja

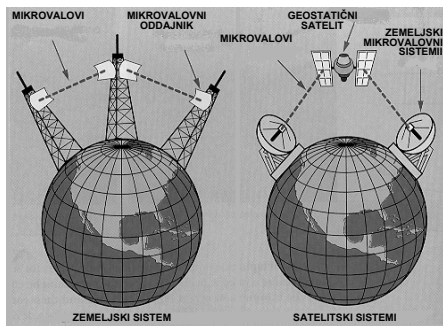

PRENOSNI MEDIJI

- parica, zvita parica (UTP- Unshieded Twisted Pair)
- koaksialni kabel
- optična vlakna
- brezžične povezave
 - radijske zveze
 - satelitske povezave

MIKROVALOVNI SISTEMI ZA PRENOS PODATKOV

GRADNIKI OMREŽIJ

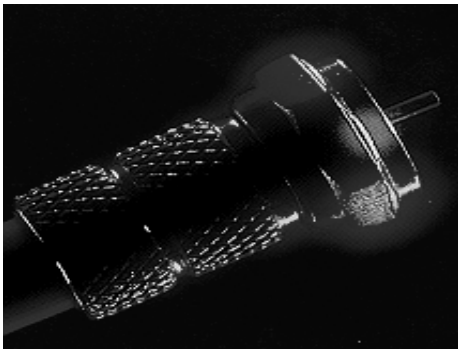
- računalniki (odjemalci, vozliščni računalniki)
- prenosni mediji
- prenosni protokoli
 - x . 25
 - x . 400
 - TCP/IP
- povezovalni elementi
- ojačevalci (repeater),
- usmerjevalniki (router)
- povezovalniki (bridger)

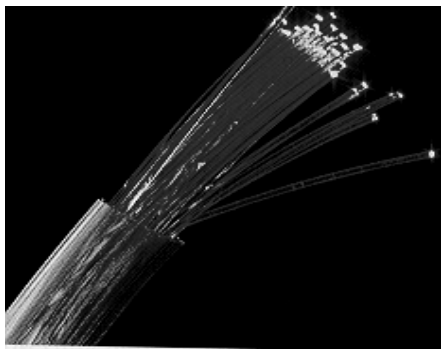
TELEFONSKA OMREŽJA

- monopoli / deregulacija
- privatna /javna
- analogna telefonska omrežja
 - prednosti / slabosti
- komutirane linije / najete linije
- digitalna omrežja
 - ISDN (Integrated Services Digital Network)

KOAKSIALNI KABEL

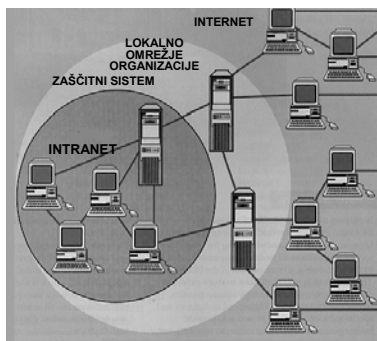

FIBER OPTIČNI KABEL

INTRANET / INTERNET

UPORABA MODEMOV

